

KONSENSUSEDUSKUNTA

- **keskitetty tulopoliittikka eduskunnassa vuosina 2005–2013**

Maria Räsänen
Pro gradu –tutkielma
Valtio-oppi
Filosofian, poliittisen
historian ja valtio-opin laitos
Turun yliopisto
Talvi 2017

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO
Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

RÄSÄNEN, MARIA: Konsensuseduskunta
- keskitetty tulopoliittika eduskunnassa vuosina 2005–2013

Pro Gradu -tutkielma, 80 sivua.
Valtio-oppi
Helmikuu 2017

Kolmikantaisella keskitetyllä tulopoliitikalla, jossa hallitus toimii kolmantena osapuolena yhteistyössä työnantajien ja työntekijöiden keskusjärjestöjen kanssa, on pitkä perinne, joka juontaa aina 1960-luvulle saakka. Eduskunnan koetaan olevan vain kumileimasin hallituksen tekemille sopimuksille. Parlamentarismin mukaan kuitenkin eduskunnan tulee valvoa hallitusta. Tämän pro gradu -tutkielman tehtävänä on auttaa ymmärtämään hallituksen ja eduskunnan välistä suhdetta enemmän keskitetyn tulopoliittikan osalta.

Tutkielmassa selvitetään, vallitseeko konsensus keskitetystä tulopoliitikasta, selittääkö puoluetusta kansanedustajan positiivisen tai negatiivisen suhtautumisen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopoliittikkaan ja toteutuuko eduskunnan valvontatehtävä täysistuntoareenalla.

Metodologisesti työ on kvalitatiivinen tutkielma ja sisällönanalyysi, jossa sivutaan diskurssianalyysejä ja poliittista retoriikkaa. Primäärilähteenä käytetään eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjoja vuosilta 2005–2013, ja täysistunnoissa käytävät puheenvuorot ovat tutkimuksen tarkastelun kohteena.

Analyysistä voitiin johtaa seuraavanlaiset päätelmät: Eduskunnassa vallitsee konsensus, mitä tulee suhtautumiseen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopoliittikkaan. Kaikki eduskuntapuolueet puoltavat kolmikantaista sopimista yhteiskuntarauhan, talouskasvun, Suomen kilpailukyvyyn ja työllisyyden parantamisen vuoksi. Puoluetusta selittää kansanedustajan suhtautumisen keskitettyyn tulopoliittikkaan. Korporatiivisten puolueiden kansanedustajat suhtautuvat paljon positiivisemmin kuin vaalipuolueiden kansanedustajat keskitettyyn tulopoliittikkaan. Eduskunnan valvontatehtävä toteutuu, mutta hallituksen toimintaa kolmikannassa ei tarkastella tarpeeksi kriittisesti täysistuntoareenalla.

Asiasanat: konsensus, korporatismi, eduskunta, työmarkkinajärjestelmä, poliittinen järjestelmä, tulopoliittika, parlamentarismi

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	4
3. NÄKÖKULMA	7
3.1 Suomen eduskunta.....	7
3.1.1 Eduskuntaryhmät määräytyvät puolueiden mukaan.....	9
3.1.2 Valtiosääntö.....	12
3.1.3 Eduskunta poliittisessa järjestelmässä	15
3.1.4 Eduskunnan tehtävät.....	17
3.2 Kolmikantainen keskitetty tulopolitiikka	19
3.2.1 Työmarkkinajärjestelmä ja poliittinen järjestelmä.....	22
3.2.2 Korporatismi	26
3.2.3 Vaihtoteoria selittäjänä kolmikannan jatkuvuudelle	30
3.3 Parlamentarismi.....	33
3.3.1 Parlamentarismi retorisena politiikkana	38
4. AINEISTO JA MENETELMÄT	44
4.1 Kansanedustajien puheet diskurssitutkimuksen kohteena.....	48
5. ANALYYSI.....	51
5.1 Eduskunnan täysistuntopöytäkirjat vuosilta 2005–2013 koskien keskitettyä tulopolitiikka.....	51
5.2 Keskitetystä tulopolitiikasta vallitsee konsensus	55
5.3 Jaottelu korporatiivisiin puolueisiin ja vaalipuolueisiin elää	57
5.4 Valvontatehtävä toteutuu ja ei toteudu	62
6. PÄÄTELMÄT	65
LIITTEET	67
LÄHTEET.....	71

1. JOHDANTO

Kun aloitin keväällä 2015 pro gradu -tutkielmani kirjoittamisen, oli Suomen talouskasvu ollut jo kuusi vuotta taantumassa. Maaliskuussa 2015 Ruotsin entinen valtiovarainministeri Anders Borg ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen ylijohtaja Juhana Vartiainen julkaisivat selvityksen Suomen talouden tilasta (Borg ja Vartiainen 2015).

Borgin ja Vartiaisen selvitys kertoo Suomen taloudellisen tilan lisäksi ehdotuksia siihen, miten Suomen taloutta voidaan kohentaa talouspoliittisilla toimenpiteillä. Borg ja Vartiainen ehdottavat selvityksessään muun muassa, että yhteisellä sopimisella voidaan taata palkkamalti ja työvoimakustannusten kasvun hillitseminen pitkälle tulevaisuuteen. He kuuluttavat palkkaneuvotteluiden vahvemman kansallisen koordinoimisen ja norminmuodostuksen puolesta, jotta Suomen talouskasvu saataisiin nousuun. (Borg ja Vartiainen 2015.) Toisin sanoen selvitys korostaa korporatistimien vahvistamista osaratkaisuna Suomen talouskriisiin.

Korporatismi ja keskitetty tulopolitiikka ovat edelleen hyvin ajankohtaisia tutkimusaiheita, vaikka niitä ei enää tutkita yhtä paljon kuin esimerkiksi 1990-luvulla. Mielenkiintoiseksi tutkimuskohteeksi keskitetyn tulopolitiikan tekee muun muassa se, että Suomella on verrattavan pitkä historia kolmikannasta. Moni tutkija uskoi keskitetyn tulopolitiikan pitkän perinteen loppuvan 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolella, kun työnantajaosapuoli kieltäytyi keskitetyistä työmarkkinaratkaisuista vuonna 2007. (Bergholm 2008; Koivisto 2008.) Toisin kuitenkin kävi ja raamisopimus allekirjoitettiin vuonna 2011 ja perinne sai jatkoa.

Korporatismi on vierasta parlamentarismille. Parlamentarismien mukaan valtiovalta kuuluu valtiosäännön mukaan Suomessa eduskunnalle. Yksi eduskunnan tehtävistä on hallituksen valvominen parlamentarismien periaatteen mukaisesti. On selvää, että kolmikantainen keskitetty tulopolitiikka hämärtää poliittisen päätöksenteon vastuunjakoja ja valvontaa. Voidaan puhua myös suoranaisesti eduskunnan vallan kaventumisesta

työmarkkinajärjestöjen kustannuksella (HS 6.9.2016).

Suomalainen kolmikantainen tulopolitiikka on hyvin ainutlaatuinen työmarkkinajärjestelmän ja poliittisen järjestelmän keskinäisen vuorovaikutuksen vuoksi, ja siksi mielenkiintoinen tutkimusaihe. Tutkimuksessani pohdin eduskunnan roolia parlamentarismien näkökulmasta kolmikantaisessa keskitetyssä tulopolitiikassa. Valtiosääntö ei tunne elinkeinoelämän järjestöjä, mutta edelleen työnantajien ja -tekijöiden keskusjärjestöt vaikuttavat Suomen tulo- ja sosiaalipolitiikkaan keskitetyn tulopolitiikan kautta. Voidaan jopa puhua siitä, miten korporaatiot sanelevat toiminnan ja ehdot tulo- ja sosiaalipolitiikassa, näin eduskunnan koetaan olevan pelkkä kumileimasin hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen päätöksille.

Parlamentarismien mukaan hallituksella on demokraattinen tilivelvollisuus tekemisistään eduskunnalle ja eduskunnan tulee valvoa hallitusta. Poliittisen kulttuurin parlamentaarinen ulottuvuus on jäänyt ohueksi ja parlamentarismia kritisoidaan edelleen hallitsemisen tehokkuuden tai kansalaisten osallistumisen nimissä (Palonen 2012, 7).

Tutkielmassani selvitän

- 1) vallitseeko eduskunnassa konsensus kolmikantaisesta keskitetystä tulopolitiikasta
- 2) selittääkö puoluetusta kansanedustajan positiivisen tai negatiivisen suhtautumisen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopolitiikkaan
- 3) toteutuuko valvontatehtävä täysistuntoareenalla keskitetyn tulopolitiikan osalta

Tutkielma on laadullinen analyysi, jossa käytetään myös kvantitatiivisia menetelmiä aineiston kuvaamiseen. Tutkin eduskunnan täysistuntopöytäkirjojen avulla puolueiden suhtautumista keskitettyyn tulopolitiikkaan ja eduskunnan valvontatehtävän toteutumista. Jaan eduskuntapuolueet vaalipuolueisiin ja korporatiivisiin puolueisiin. Tästä kerron tarkemmin luvussa 3.2, jossa käsitellään kolmikantaista keskitettyä tulopolitiikkaa.

Kyseessä on diskurssitutkimus, jossa kielenkäytön nähdään olevan myös sosiaalista toimintaa. Retorinen ote tutkimuksessa näkyy siinä, että politiikassa pyritään vaikuttamaan toisten mielipiteisiin. Näistä kerron tarkemmin luvuissa 4.1 ja 4.2.

Tutkimukseni rakenne on seuraava: johdantoa seuraavassa luvussa esittelen tutkimukseni tavoitteen ja tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen on vuorossa tutkielman näkökulmaa avartava osio, jossa käsitellään eduskuntaa, kolmikantaista keskitettyä tulopolitiikkaa ja parlamentarismia. Sen jälkeen paneudun lähemmin aineistoon ja menetelmiin, joita tässä tutkimuksessa käytän. Sitten on vuorossa analyysi ja tämän jälkeen johtopäätökset päätelmät luvussa. Liitteinä on analyysin tueksi matriisit aineistostani ja tässä tutkimuksessa käytettyjen eduskunnan pöytäkirjojen nimet. Tutkielman päättää lähdeluettelo, jossa on eriteltyinä kirjalliset ja muut lähteet, kuten lakipykälät, sanomalehtiartikkelit ja sähköiset dokumentit.

2. TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimusongelmat olen ilmaissut tutkimuskysymyksinä, ne ovat seuraavat:

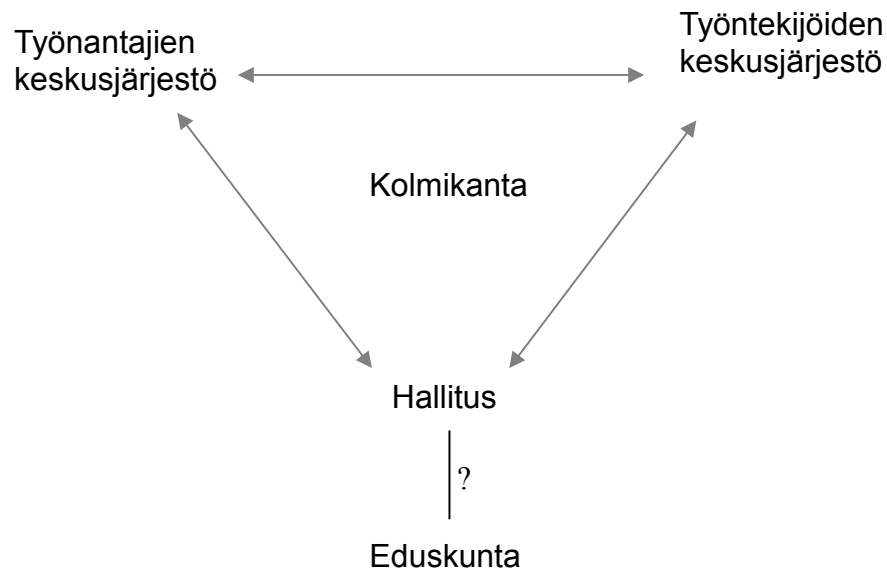
- 1) Vallitseeko Suomen eduskunnassa konsensus kolmikantaisesta keskitetystä tulopolitiikasta?
- 2) Selittääkö puoluetusta kansanedustajan positiivisen tai negatiivisen suhtautumisen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopolitiikkaan?
- 3) Toteutuuko eduskunnan valvontatehtävä täysistuntoareenalla keskitetyn tulopolitiikan osalta?

Eduskunnan roolia kolmikantaisessa keskitetyssä tulopolitiikassa ei ole tutkittu. Hallitus toimii kolmikantaisessa yhteistyössä työnantajien ja työntekijöiden keskusjärjestöjen kanssa. Eduskunnan tehtävänä on valvoa hallituksen tekemistä ja parhaiten tämä onnistuu oppositiopuolueiden kautta. Tutkimuksessa selvitän, toteutuuko eduskunnan valvontatehtävä täysistuntoareenalla, kritisoivatko kansanedustajat täysistuntopuheissaan keskitettyä tulopolitiikkaa, jota tehdään kolmikantaisesti suljetuin ovin ja ovatko kansanedustajat yksimielisiä hallituksen tekemästä keskitetystä tulopolitiikasta.

Kaaviossa 1 kuvataan kolmikantainen vuorovaikutussuhde työnantajien, työntekijöiden keskusjärjestöjen ja hallituksen kesken. Tutkimukseni auttaa ymmärtämään hallituksen ja eduskunnan välistä suhdetta enemmän, mitä tulee keskitettyyn tulopolitiikkaan.

Kaavio 1. Kolmikantainen keskitetty tulopolitiikka ja eduskunta

Tutkimuskysymystäni, selittääkö puoluetusta kansanedustajan suhtautumisen keskitettyyn tulopolitiikkaan, lähestyn jakamalla puolueet Jan Sundbergin (1994) tekemän jaon mukaan. Tutkimukseni avulla selviää, onko Sundbergin (1994) jako puolueisiin vieläkin voimassa 2010-luvun Suomessa eli nouseeko täysistuntokeskusteluissa esille se, että ovatko tietyt puolueet myönteisempiä keskitetylle tulopolitiikalle kuin toiset.

Sundberg (1994) on jakanut puolueet etujärjestöihin kytkeytyneisyyden asteen mukaan kahteen luokkaan. Heikosti etujärjestöihin kytkeytyvät ovat hänen mukaansa Kokoomus (KOK), Suomen ruotsalainen kansanpuolue (RKP), Vihreät (Vihr.) ja Kristillisdemokraatit (KD). Nämä ovat yhden jalan puolueita eli vaalipuolueita. Toiseen kategoriaan kuuluvat puolueet ovat kahden jalan puolueita eli korporatiivisia puolueita, jotka ovat vahvasti kytkeytyneitä etujärjestöihin. Näitä puolueita ovat Keskusta (Kesk.), Sosiaalidemokraatit (SDP) ja Vasemmistoliitto (VS). (Sundberg 1994; Sundberg 1996, 245.)

Perussuomalaiset (PS) on puolueena perustettu vuonna 1995 ja sen vuoksi Sundberg ei ole lajitellut puoluetta yhden tai kahden jalan puolueeksi. Olen luokitellut Perussuomalaiset tässä tutkimuksessa vaalipuolueeksi eli yhden jalan puolueeksi, koska puolueeseen ei voida vahvasti linkittää etujärjestöä, eikä se tuo vahvasti minkään etujärjestön intressejä esille.

Taulukossa 1 olen jakanut puolueet tutkimukseni mukaan vaali- ja korporatiivisiin puolueihin. Taulukkoon on lisätty Perussuomalaiset vaalipuolueisiin, muuten jako perustuu Jan Sundbergin (1994) jakoon.

Taulukko 1 Eduskuntapuolueet vuosina 2005–2013 jaettuna korporatiivisiin puolueisiin ja vaalipuolueisiin

Korporatiivinen puolue	Sosiaalidemokraatit, Keskusta, Vasemmistoliitto
Vaalipuolue	Kokoomus, Vihreät, Ruotsalainen kansanpuolue, Perussuomalaiset, Kristillisdemokraatit

Huomioitavaa on, että eduskunnassa oli vuosina 2011–2015 vasemmistolainen eduskuntaryhmä nimeltään Vasenryhmä (vr). Eduskuntaryhmässä toimi kaksi vasemmistoliiton ryhmästä erotettua kansanedustajaa: Markus Mustajärvi ja Jyrki Yrttiaho. Otan huomioon myös heidän puheenvuorot tutkimuksessani, mutta en luokittele Vasenryhmää korporatiiviseksi enkä vaalipuolueeksi. En kokenut tätä tarpeelliseksi, koska Vasenryhmää ei voi määritellä puolueeksi.

Seuraavassa Näkökulma-luvussa esittelen tutkielmani aihealueita tarkemmin.

3. NÄKÖKULMA

Tässä luvussa avaan tutkimukseni kannalta merkittäviä käsitteitä ja esittelen näkökulmaa mistä lähestyn tutkimuskysymyksiä. Alaluvuissa käsitellään Suomen eduskuntaa, eduskuntaryhmiä, valtiosääntöä, eduskunnan asemaa poliittisessa järjestelmässä ja eduskunnan tehtäviä. Suuren painon on saanut keskitetty tulopolitiikka, josta kerron historiaa, työmarkkinajärjestelmän ja poliittisen järjestelmien limittymistä, lisäksi avaan korporatismiin määritelmää. Vaihtoteorian avulla puolestaan selitän kolmikannan jatkuvuutta. Näkökulma-luvun päättää parlamentarismia käsittelevä osio.

3.1 Suomen eduskunta

Tutkimukseni keskittyy eduskunnan rooliin keskitetyssä tulopolitiikassa. Aluksi kerron eduskunnasta ja eduskunnassa toimivista kansanedustajista yleisesti ja lyhyesti. Alaluvuissa taas syvennyttään tarkemmin tutkimusteemoihin ja perustellaan tutkimuskysymyksiä.

Eduskunnan tehtävänä on säätää lait, päättää valtion talousarviosta, käsitellä kansainvälisiä sopimuksia, valvoa maan hallituksen toimia ja valita pääministeri. Eduskunta on Suomen kansalaisten välittömällä, suhteellisilla ja salaisilla vaaleilla neljäksi vuodeksi kerrallaan asettama monihenkilöinen valtion toimielin. Suomen eduskunta on yksi kamarinen ja siihen kuuluu 200 kansanedustajaa. Eduskunnassa työ jaksottuu monella tavalla: edustajainvaalien välistä, normaalisti nelivuotista toimintajaksoa nimitetään vaalikaudeksi. Eduskunnan vuotuinen työkausi, jota kutsutaan valtiopäiviksi, alkaa helmikuussa. Istuntokaudet on jaettu kahteen: kevätistuntokausi kestää tavallisesti helmikuusta juhannukseen ja syysistuntokausi syyskuun alusta joulun. (Eduskunta 2015; Nousiainen 1998, 173.)

Eduskunnan poliittisia yksiköitä ovat puolue ryhmät, ja jokainen kansanedustaja kuuluu eduskuntaryhmään, joka koostuu yleensä saman puolueen edustajista. Eduskuntaryhmillä on ollut keskeinen asema eduskunnan toiminnassa aina vuodesta 1907 lähtien.

Eduskuntaryhmät ovat puoluejärjestöihin hyvin kiinteästi sidottuja ja onkin tavallista, että suurin osa puoluejohtajista on myös eduskunnan jäseniä, mikä antaa heille mahdollisuuden johtaa ja valvoa ryhmän työtä sekä sopeuttaa se joustavasti muuhun puolue toimintaan. (Eduskunta 2015; Nousiainen 1998, 172.)

Kansanedustajat valitaan puolueiden välityksellä ja siten eduskunnan kokoontuessa vaalien jälkeen kaikki uudetkin edustajat kiinnittyvät omiin ryhmiinsä. Riippumattomia edustajia on aika ajoin, kun ryhmistä eroaa tai erotetaan joitakin jäseniä vaalikauden kuluessa. Kansanedustajan työn luonteeseen vaikuttaa se, kuuluuko hänen eduskuntaryhmänsä hallitukseen vai oppositioon ja mistä vaalipiiristä kansanedustaja tulee. (Eduskunta 2015; Nousiainen 1998, 172.)

Kansanedustaja on velvollinen noudattamaan oikeutta ja totuutta tehtäviä hoitaessaan. Eduskuntaryhmät keskustelevat ja päättävät ryhmän politiikasta ja kannanotoista yksittäiskysymyksiin sekä tekevät ryhmän jäseniä sitovia päätöksiä. Ryhmäkuri on kova. Ryhmän puheenjohtaja tuo tärkeimmistä keskusteluista eduskunnan tietoon ryhmän kannan, jos ryhmä on päättänyt yhteisesiintymisestä. (Eduskunta 2015; Nousiainen 1998, 172.)

Eduskunnan puhemies ja kaksi varapuhemiasta valitaan eduskunnan sisäisillä vaaleilla ennen eduskunnan arkipäiväisen työn aloittamista. Puhemies ja varapuhemiehet johtavat eduskunnan työtä, yksi heidän tärkeimmistä tehtävistään on täysistuntojen johtaminen. (Eduskunta 2015; Nousiainen 1998, 174.)

Eduskuntavaalien jälkeen valitaan kansanedustajien valiokunnat. Se onkin kokoontuvan uuden eduskunnan ensimmäisiä tehtäviä, sillä ilman valiokuntia asioiden käsittely ei etene. Valiokuntien kokoonpanot valitaan eduskunnassa olevien puolueiden voimasuhteiden perusteella. Yksi valiokuntien keskeisimmistä tehtävistä on asiantuntijoiden kuuleminen käsiteltävästä asiasta. Eri sidosryhmät pääsevät näin suoraan vaikuttamaan päätöksentekoon ja eduskunnan päätösten sisältöön. Asiantuntijoiden kuulemisen jälkeen valiokunta muodostaa käsiteltävänä olevasta asiasta oman näkemyksensä ja laatii kannastaan mietinnön tai lausunnon lopullista päätöksentekoa

varten. (Eduskunta 2015.)

Tutkimukseni kannalta eduskunnan tärkein tehtävä on hallituksen toiminnan valvominen. Valtiosääntö -luvussa tarkastellaan lähemmin eduskunnan tehtäviä. Seuraavaksi esittelen eduskuntaryhmien keskeistä asemaa eduskuntatyössä: kansanedustajat muodostavat eduskunnan ja toimivat eduskuntaryhmissä. Seuraavassa luvussa listataan myös tutkimukseni tarkasteluaikavälillä toimineet puolueet.

3.1.1 Eduskuntaryhmät määräytyvät puolueiden mukaan

Tutkimukseni tarkasteluaikavälillä vuosina 2005–2013 eduskuntapuolueina olivat Kokoomus, Suomen ruotsalainen kansanpuolue, Vihreät, Kristillisdemokraatit, Perussuomalaiset, Keskusta, Sosiaalidemokraatit ja Vasemmistoliitto. Eduskunnassa puolueita edustavat eduskuntaryhmät.

Eduskuntaryhmät jakaantuvat hallituksessa ja oppositiossa oleviin ryhmiin. Eduskuntaryhmien toimintaa määrittää pitkälti se, kuuluuko ryhmä hallitukseen vai oppositioon. (Eduskunta 2016 b.)

Edustuksellisen kansanvallan politiikkaa ei voi kuvitella ilman puolueita, joten moderni politiikka on ennen kaikkea puoluepolitiikkaa. Puolue on ryhmä. Ryhmän ihmiset ajattelevat suurin piirtein samalla lailla ja heillä on yhteisiä tavoitteita. Ryhmällä on yhtenäinen jaettu tapa ymmärtää yhteiskunnallinen todellisuus. Puolue pyrkii ensisijaisesti vaalien avulla hallitusvaltaan. (Wiberg 2006, 44.)

Puolueet eroavat ryhmistä usealla eri tavalla. Heywood (1997) on erotellut puolueet muista ryhmistä neljällä tavalla. Ensimmäinen on puolueiden pyrkimys hallitusvallan saavuttamiseen ansaitsemalla poliittisia virkoja vaalien avulla. Toiseksi puolueet ovat järjestäytyneitä organisaatioita muodollisine jäsenineen, juuri tämä erottaa puolueet muista laajemmista ja epämääräisistä poliittisista liikkeistä. Puolueet myös omaksuvat tyypillisesti laajan asiakokonaisuushuomion, eli puolueilla on perusteltu kanta liki

kaikkiin hallituspolitiikan aihealueisiin ja kysymyksiin. Viimeisenä on puolueiden leimallisuus toiminnalliseen yhtenäisyyteen ja aatteelliseen samanmielisyyteen. Puolueen jäsenet toimivat keskenään samalla tavalla ja heillä on samat ideologiset arvot. (ibid., 230; Wiberg 2006, 44–45.)

Tultuaan valituiksi eduskuntavaaleissa kansanedustajat sen jälkeen liittyvät eduskuntaryhmiin, jotka yleisesti määräytyvät heidän edustamansa puolueen mukaan. Laki ei velvoita kansanedustajaa liittymään mihinkään eduskuntaryhmään. Eduskuntaryhmien merkitys käytännön eduskuntatyössä on hyvin keskeinen ja ryhmien työ tekee eduskunnan päätöksenteon sujuvammaksi. Kaikki kansanedustajat osallistuvat valiokuntatyöhön. (Eduskunta 2016 b.)

Eduskuntaryhmien kokouksissa keskustellaan ajankohtaisista poliittisista kysymyksistä ja päätetään eri ryhmien kanta eduskunnassa käsiteltäviin asioihin. Ryhmät pyrkivät yleensä yksimieliseen päätöksentekoon. (Eduskunta 2016 b.) Puoluekuri ja ryhmäyhtenäisyys näyttelevät suurta roolia eduskuntaryhmissä (Wiberg 2000; Wiberg 2006, 171). Vaikka ryhmäyhtenäisyys on vahva, parlamentaarikot voivat käsittelyjen eri vaiheissa itsenäisesti päättää, noudattavatko he käsiteltävässä asiassa puolueen esittämää kantaa vai poikkeavatko siitä enemmän tai vähemmän radikaalisti. Edustajat joutuvat ottamaan huomioon tietenkin seuraukset, muun muassa oman uudelleen valintansa. (Palonen 2012, 89.)

Hallituspuolueiden eduskuntaryhmien yhteistoimintasäännöissä kerrotaan yhteistoimintaan liittyvistä menettelytavoista. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmien on pyrittävä siihen, että hallituksen esitykset ja muut eduskuntaan tulevat asiat käsitellään niin, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmät toimivat yhtenäisesti sekä täysistunnoissa että valiokunnissa. Hallituksessa sovittuja asioita voidaan muuttaa vain yhteisesti neuvotellen ja sopien. Jos valiokuntaryhmät eivät pääse muutoksista yksimielisyyteen, on asia tuotava hallituspuolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajien neuvotteluun, jossa muutoksista sovitaan. Valiokunnan mietinnön sisällöstä päätetään hallituspuolueiden valiokuntaryhmien kesken. Jos lakitekstiä halutaan muuttaa tai eduskunnan ponteen johtava lausuma sisällyttää mietintöön, edellytetään hallituspuolueiden

valiokuntaryhmien tai eduskuntaryhmien puheenjohtajien yksimielistä päätöstä asiasta. Täysistunnoissa hallituspuolueiden edustajat eivät saa tehdä hallituspuolueiden eduskuntaryhmien yhteisestä sopimuksesta poikkeavia esityksiä tai äänestää tällaisten esitysten puolesta. Menettelytapoihin poikkeuksen tekevät selkeät paikalliset ja niin kutsutut omantunnonasiat, joiden kohdalla menettely todetaan etukäteen hallituspuolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajien neuvottelussa kussakin tapauksessa erikseen. (Wiberg 2006, 193.)

Oppositioniryhmät arvostelevat hallituksen toimintaa, esittävät vaihtoehtoja hallituksen esityksiin ja vaativat ministereitä perustelemaan hallituksen tekemiä ratkaisuja. Opposition rooli on tärkeä parlamentarismien ja demokratian kannalta. (Eduskunta 2016 b.).

Kansanedustajien valiokuntatyö on merkittävä osa eduskunnan työstä, sillä ilman valiokuntia asioiden käsittely ei etene. Valiokuntien kokoonpanot valitaan eduskunnassa olevien puolueiden voimasuhteiden perusteella. Eduskunnan päätökset valmistellaan valiokunnissa, joita on 15 pysyvää erikoisvaliokuntaa ja erityisesti EU-asioita koordinoiva suuri valiokunta. Jokainen kansanedustaja on keskimäärin kahden valiokunnan jäsen ja jokainen valiokunta käsittelee sitä vastaavan ministeriön hallinnonalaan kuuluvia asioita. Hallituksen esitykset, valtion talousarvio, EU-asiat, kansanedustajien tekemät lakialoitteet ja erilaiset valtioneuvoston kertomukset ja selonteot tulevat valiokuntien käsittelyyn. Täysistunto päättää mihin valiokuntaan asia lähetetään valmisteltavaksi. EU-asioissa täysistunto ja suuri valiokunta tekevät päätöksen valiokunnasta. Yksi valiokuntien keskeisimmistä tehtävistä on asiantuntijoiden kuuleminen käsiteltävästä asiasta. Eri sidosryhmät pääsevät näin suoraan vaikuttamaan päätöksentekoon ja eduskunnan päätösten sisältöön. Asiantuntijoiden kuulemisen jälkeen valiokunta muodostaa käsiteltävänä olevasta asiasta oman näkemyksensä ja laatii kannastaan mietinnön tai lausunnon lopullista päätöksentekoa varten: asia voidaan hyväksyä sellaisenaan, siihen voidaan esittää muutoksia tai se voidaan jopa hylätä. Valiokuntia avustaa valiokuntasihteeristö. (Eduskunta 2015.)

Valiokuntatyön olen rajannut pois tutkimuksestani, koska kyseessä on vain pro gradu -

tutkielma, lisäksi valiokuntatyö tapahtuu suljettujen ovien takana eikä täten ole julkista.

Tutkimuksessani käytän eduskuntaryhmien sijaan puolueita tarkastelun kohteena, koska käytännössä kaikki kansanedustajat työskentelevät osana oman puolueensa eduskuntaryhmää. Jos kansanedustaja on eronnut tai erotettu eduskuntaryhmästä, mainitsen sen tutkimuksessani.

Opposition rooli on tärkeä parlamentarismien kannalta ja siten myös tutkimukseni kannalta. Tutkimukseni analyysissa olen huomionnut sen, että oppositiossa olevien puolueiden ja sitä myötä myös kansanedustajien ainakin pitäisi kritisoida hallituksen tekemää keskitettyä tulopolitiikkaa, jotta parlamentarismi toteutuisi.

3.1.2 Valtiosääntö

Koska tutkimukseni tehtävänä on auttaa ymmärtämään hallituksen ja eduskunnan välistä suhdetta enemmän keskitetyn tulopolitiikan osalta, seuraavaksi käsittelem valtiösääntöä, joka määrää kuka päättää ja mistä.

Valtiösääntöasiakirjasta käytetään usein nimitystä perustuslaki, erityisesti saksalaisskandinaavisessa kulttuuripiirissä. Valtiolla voi olla useampikin kuin yksi perustuslaiksi korotettu säädös. Valtiosääntöasiakirjaa voidaan muuttaa tai se voidaan kumota vain normaalista lainsäädäntömenettelystä poikkeavassa järjestyksessä. Perustuslaki-niminen säädöstyypin on laki, joka on hyväksytty perustuslainsäätämisyjärjestyksessä ja joka nimeää itsensä perustuslaiksi. Suomessa ainoa perustuslaki-tyypin säädös on nykyisin Suomen perustuslaki, mutta asiallisesti samantyyppisiä ovat myös Ahvenanmaan maakunnan molemmat perussäädökset. Suomen oikeuskielessä ilmaisulla ”perustuslaki” viitataan voimassa olevaa oikeutta käsiteltäessä asiayhteydestä riippuen joko säädökseen nimeltä ”Suomen perustuslaki” tai erityiseen säädöstyypin. (Jyränki 2003, 214–215.) Tutkimuksessani viitataan sanalla ”perustuslaki” säädökseen nimeltä Suomen perustuslaki.

Perustuslaki asettaa poliittiset pelisäännöt. Perustuslaki säättää kuka päättää ja mistä. Suomen perustuslaki (731/1999) tuli voimaan 1.3.2000. Perustuslakiin sisältyy säännökset keskeisistä valtion toimielimistä. Laissa on määrätty eduskunnan, valtioneuvoston, tasavallan presidentin ja korkeimpien oikeuksien asettamisesta, tehtävistä, toimivallasta ja keskinäissuhteista sekä valtiokoneiston yleisestä rakenteesta. (Jyränki 2003, 214.)

Valtiosäännöllä voidaankin sanoa tarkoitettavan oikeusnormeja, jotka muodostavat ylimpien valtioelinten toimivaltasuhteita, valintaa ja päätöksentekoa määrittävän normikokonaisuuden. Normit säätelevät yksilön ja julkisen vallan oikeussuhteen perusteita. Yksinkertaisesti valtiosääntö on normien perustavien lakien kokonaisuus, joka yhdessä määrittää keskeisten instituutioiden ja virkojen sekä julkisen vallan oikeuksien ja velvollisuuksien rajat. Valtiosääntö voidaan jakaa aineelliseen ja muodolliseen valtiosääntöön. Aineellisen valtiosääntöön viitataan silloin kun tarkoitetaan positiivisia normeja, jotka säätelevät oikeusnormien luomista. Kun taas puhutaan muodollisesta valtiosäännöstä, viitataan perustuslaiksi kutsuttuun asiakirjaan eli korotettua lainvoimaa nauttivaan säädökseen. (Wiberg 2006, 118.)

Vaikkakin edellä olen määritellyt valtiosäännön hyvin napakasti, valtiosäännön käsite on yleisesti koettu olevan monimielinen ja sisällöltään epämääräinen. Käsitteen merkitykset vaihtelevat niin käyttöympäristön kuin asiayhteyden mukaan. Myös kansainvälinen terminologia lisää epämääräisyyttä. Jotta saataisiin täsmällisyyttä käsitteelle, voidaan erottaa toisistaan oikeudellinen, poliittinen ja tosiasiallinen valtiosääntö. (Jyränki 2003, 213.)

Oikeudellinen valtiosääntö käsittää poliittisen vallan, sen ehtoja ja siihen kuuluvia velvoitteita sääntelevän, lainsäädäntömenettelyssä asetettujen tai tavanomaisen käytännön kautta syntyneiden oikeussääntöjen kokonaisuuden, eli kysymys on oikeudellisesta valtiosäännöstä sanan aineellisessa mielessä. Valtiosääntöoikeudeksi nimitetty oikeudenala kattaa oikeustieteissä tämän normijoukon. Oikeudellisen valtiosäännön kaikki osat eivät koskaan toimi niin kuin niiden oletetaan toimivan ja jotkut osat eivät toimi lainkaan. Valtioelimellä saattaa olla asioita, joista sen toimivaltaansa

käyttäen muodollisesti pitäisi päättää, mutta tosiasiallisesti jokin toinen taho saattaa päättää niistä. Käytännössä syntyy poliittisen päätöksenteon mekanismeja, joita ei ole lainkaan säännelty valtiosääntönormein. Oikeudellisen ja poliittisen valtiosääntönormien välillä oleva raja on liukuva. Poliittisessa valtiosääntössä on kyse siitä, mitkä tahot ja millaisin menettelyin todellisuudessa määräävät valtion organien päätösten sisällön. (Jyränki 2003, 213, 222–223.)

Tutkimukseni kannalta tärkein on poliittinen valtiosääntö, joka muodostuu käytännöistä, jotka osoittavat, mille tahoille poliittinen tai yleensä julkinen valta tosiasiallisesti kuuluu ja miten sitä todellisuudessa käytetään. Tutkimuskysymykseni, toteutuuko virallinen valvontatehtävä täysistuntoareenalla keskitetyn tulopolitiikan osalta, pohjautuu tähän valtiosääntönormien ongelmaan.

Vaikka en tutkimuksessani suoraan käsittele valtaa, on hyvä kuitenkin pitää mielessä, että loppupeleissä politiikassa on kyse vallasta. Tosiasiallisessa valtiosääntössä onkin kyse siitä, millä tahoilla on viimekätinen valta yhteiskunnassa. Valtion ei nähdä olevan yhteiskunnassa perimmäinen eikä ainakaan ainoa vallan lähde. On myös muistettava, ettei oikeudellisessa mielessä ymmärretty valtiosääntö sääntele tyhjentävästi kaikkea yhteiskunnallisen vallankäyttöä. Yhteiskunnallista valtaa, julkisten elinten ja viranomaisten toiminnan lisäksi, pitävät poliittiset puolueet, etujärjestöt, markkinavoimat ja joukkotiedotusvälineet. (Jyränki 2003, 213, 222–225.)

Kysymys on yhteiskunnan aineellisten voimavarojen hallinnasta ja yhteiskunnallisen työnjaon valvonnasta. Ratkaisut muun muassa tuotannosta, investoinneista ja etuuksien jakautumisesta ovat hyvin luonnehdittavissa yhteiskunnalliseksi vallankäytöksi, vaikka niitä eivät tee poliittiset organisaatiot vaan muut kotimaiset ja osin ulkomaiset päätöksentekijät. Valtiosääntöstä voidaankin puhua myös tarkoittaen yhteiskunnallisten voimien, yhteiskunnassa vallitsevien valta-, vuorovaikutus- ja riippuvuussuhteiden järjestelmää. (Jyränki 2003, 213, 222–225.)

Kolmikantaista keskitettyä tulopolitiikkaa usein kritisoidaan epädemokraattiseksi, sillä työnantaja- ja työntekijäjärjestöt saavat siinä valtiolle kuuluvaa valtaa, mikä ei heille

kuului. Luvussa Kolmikantainen keskitetty tulopolitiikka kerron lisää tästä sekä poliittisen ja työmarkkinasuhteiden järjestelmän yhteenkietoutuneisuudesta.

Seuraavassa luvussa esittelen eduskunnan asemaa poliittisessa järjestelmässä.

3.1.3 Eduskunta poliittisessa järjestelmässä

Eduskunnasta voi saada heikon kuvan, verrattuna esimerkiksi hallitukseen. Se ei pysty vaikuttamaan hallituksen politiikkaan, muuten kuin vain kritisoimalla sen päätöksiä. Tässä luvussa kerrotaan, mikä on eduskunnan rooli ja asema poliittisessa järjestelmässä.

Parlamentarisessa demokratiassa, joka perustuu edustuksellisuuteen, parlamentti on tärkein poliittinen instituutio kansan edustamisessa (Pekonen 2011, 13). Perustuslain (731/1999) 2§:n mukaan "valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta".

Eduskunnalla voidaan valtiosäännön mukaan nähdä olevan keskeinen asema valtiokoneistossa, sillä on yksinään oikeus päättää kaikkien valtionelinten toimivallasta myös omastaan. On kuitenkin otettava huomioon, että vaikka eduskunta tekee joissakin yksittäistapauksissa ratkaisuja, on se yleiseltä luonteeltaan kuitenkin vain ohjaava ja valvova valtioelin. Eduskunta ei ole hallitseva vaan hallitustoimet kuuluvat pääsääntöisesti valtioneuvostolle eli hallitukselle ja tasavallan presidentille. (Jyränki 2000, 89; Nousiainen 1998, 157; Pekonen 2011, 11; Suomen perustuslaki 731/1999.)

Eduskunta on kansalaisten ja toimeenpanovallan välissä. Kansanedustuslaitos hankkii toimeenpanokoneistolle sen tarvitsevan poliittisen tuen. Kansanedustajat yrittävät edistää valitsijoittensa etuja ja joutuvat työssään yhdistämään mikro- ja makronäkökulmat eli yksityisen kansalaisen arkiset huolenaiheet valtakunnan ongelmiin. Toimeenpanovalta on parlamentin valvonnan alla eli istuvan hallituksen on nautittava parlamentin luottamusta voidakseen jatkaa vallassa. (Wiberg 2006, 162.) Juuri hallitus- ja hallintotoimintaan kohdistuva parlamentaarinen valvonta korostaa eduskunnan keskeistä asemaa

valtiokoneistossa. (Jyränki 2000, 89.)

Yksi tapa luokitella parlamenttien asemaa on jakaa ne sen mukaan kuinka paljon kapasiteettia eli suorituskykyä niillä on vaikuttaa toteutettavan politiikan sisältöön (Norton 1993, 50-). Poliittikkaa luovat parlamentit (policy-making legislature) kykenevät paitsi kokonaan hylkäämään hallituksen sille tuomia politiikkaesityksiä myös tekemään niihin oleellisia muutoksia. Ne pystyvät lisäksi muotoilemaan ja korvaamaan hallituksen esitykset kokonaan omilla, itse omista lähtökohdistaan laatimillaan politiikkaesityksillä. (Wiberg 2006, 162–163.)

Toisessa kategoriassa ovat politiikkaan vaikuttavat parlamentit (policy-influencing legislature), jotka kykenevät muuttamaan hallituksen esityksiä ja jopa kokonaan hylkäämään ne. Ne eivät kuitenkaan pysty itse tekemään täysin omanlaisiaan politiikkaohjelmia eivätkä kykene korvaamaan hallituksen esityksiä omillaan. (Wiberg 2006, 162–163.)

Kolmantena ovat ne parlamentit, jotka ovat vallattomia (legislatures with little or no policy affect). Nämä eivät pysty sen enempää muuttamaan eivätkä hylkäämään hallituksen esittämiä politiikkaohjelmia kuin muotoilemaan omia ohjelmiaansakaan. Ne vain antavat suostumuksensa mille tahansa esitykselle, jonka hallitus niiden hyväksyväksi tuo. (Wiberg 2006, 162–163.)

Suomen eduskunta kuuluu toiseen kategoriaan eli politiikkaan vaikuttaviin parlamentteihin, koska se legitimoit hallituksen päätökset ja toiminnan painopiste on täysistunnoissa. Suomen poliittinen järjestelmä nähdäänkin hyvin hallitusvetoisena. Eduskunta ei itse laadi esityksiä uudeksi lainsäädännöksi eikä muotoile valtion tulo- ja menoarvioesitystä itsenäisesti, vaan se reagoi hallituksen esityksiin ja budjettiesityksiin. Eduskunta on täten enemmän politiikkaan reagoiva kuin sitä itse luova orgaani. (Wiberg 2006, 163 – 164.)

Kansanedustajalaitoksia voidaan kategorioida muillakin tavoin, esimerkiksi niiden kyvyn mukaan muokata ehdotuksia tai toimia vuorovaikutuksen areenoina. (Wiberg 2006, 163.)

Tässä tutkimuksessa en avaa näitä tapoja sen enempää, koska tutkin eduskunnan reagoimista hallituksen tekemään keskitettyyn tulopolitiikkaan. Tutkimuksessani tulen käsittelemään analyysissä enemmän eduskunnan roolia hallituksen politiikkaan reagoivana elimenä.

3.1.4 Eduskunnan tehtävät

Parlamentin tehtävänä poliittisessa järjestelmässä on kantaa päävastuu lakien säätämisestä ja hallituksen valvonnasta. (Wiberg 2006, 161.)

Kansallisilla parlamenteilla on monta tehtävää. Kaikki tehtävät eivät käy ilmi parlamentteja tai kansanedustajia koskevista muodollisista säädöksistä, mutta ne ovat ajan saatossa vaikuttaneet parlamenttien ja kansanedustajien tosiasialliseen toimintaan ja heidän toimintaansa kohdistuneisiin odotuksiin. Kaikille kansanedustuslaitoksille on määritelty samat tehtävät, mutta niiden toteutumisen muodoilla voi olla kansallisia erityispiirteitä. (Norton 1993, Pachenhäm 1970, Wiberg 2006, 161.)

Walter Bagehot (1867) määritteli Britannian alahuoneelle viisi tehtävää. Alahuoneen on valittava hallitus, ilmaistava edustajien käsitys mistä tahansa asiasta, opettaa kansakuntaa asioista, joita kansakunta ei tiedä sekä näin muuttaa yhteiskuntaa. Alahuoneen lisäksi on nostettava esiin epäkohtia ja valituksen aiheita, joista ei muuten kuultaisi. Viidentenä tehtävänä on lainsäädäntötehtävä, joka pitää sisällään lakien säätämisen ja valtion tuloista ja menoista päättämisen. Samuel Beer (1966) lisäsi myöhemmin listaan vielä tuen mobilisaatiotehtävän eli parlamentin tehtävänä on tuen hankkiminen ja osoittaminen erityisille julkisen politiikan toimille. (Wiberg 2006, 161.)

Matti Wiberg (2006) nostaa kirjassaan *Politiikka Suomessa* parlamentin kaikkein tärkeimmäksi tehtäväksi edustuksellisuuden toteuttamisen. Pitkin (1967) on erottanut edustuksellisuudelle neljä merkityssisältöä. Ensimmäisessä on kyse jonkun yksilön tai ryhmän puolesta tai valtuuttamana toimimisesta. Toisessa edustaja toimii vapaasti valittuna ja kolmannessa ryhmän tai luokan tyypillisten ominaisuuksien toisintona tai

kopiona. Neljännessä toimiminen tapahtuu symbolina jonkin puolesta. Wibergin mukaan Suomen eduskunta täyttää kaksi ensimmäistä ja viimeisen edustuksellisuustoimista, mutta eduskunta ei ole kansa pienoiskoossa oikeastaan juuri minkään muuttujan osalta. (Wiberg 2006, 161–162.)

Vaikka yhteiskuntafilosofian mukaan eduskunnan ensisijaisen aseman takana on näkemys siitä, että monijäsenisessä edustuslaitoksessa kohtaavat toisensa kansalaisyhteiskunnan eri ryhmäintressit, jotka sovitellaan keskenään, tarvittaessa enemmistöpäätöksin. Juuri monijäsenyys eduskunnassa ja sen päätöksentekomuodot ilmentävät mielipiteitten erilaisuuden myöntämistä, moniarvoisuuden tunnustamista ja julkisen keskustelun asettamista tärkeälle sijalle poliittisen päätöksenteon yhteydessä. (Jyränki 2000, 89–90.)

Tutkimukseni kannalta tärkeimpänä esittäytyy eduskunnan valvontatehtävä eli hallituksen valvominen. Hallituksella on vastuu kommunikoida ajamistaan asioista eduskunnan kanssa. Valvontatehtäväänsä eduskunta toteuttaa kolmella areenalla: valiokunta-, täysistunto- ja talousareenalla. Valiokunta-areenalla seurataan hallituksen toimia valiokunnittain. Täysistuntoareenalla kansanedustajat vaativat hallitusta vastuuseen sekä toimistaan että toimimattomuudestaan. Talousareenalla tarkoitetaan puolestaan valtiontalouden tarkastusta ja valtion budjetin seuranta. (Wiberg 2014, 204.)

Täysistuntoareenalla tapahtuvaa valvontatehtävää Wiberg (2014) kutsuu myös kysymysinstituutioksi. Kysymysinstituutiossa kansanedustajat kiinnittävät huomion havaitsemiinsa epäkohtiin hallituksen toiminnassa. Hallitus–oppositio-asetelma on tärkeässä roolissa. Opposition tehtävänä on kiinnittää huomio hallitukselta muuten pimentoon jääviin asioihin. Hallituksen tehtävänä on täten selittää tekemisiään ja tekemättä jättämisiään eduskunnalle. Juuri täysistunnoissa edustajat voivat nostaa esille tärkeinä pitämiään pulmia tai kansalaisia koskevia huolenaiheita kansalliseen keskusteluun. (ibid., 204–205.)

Tutkimukseni keskittyy täysistuntoareenalla tapahtuvaan valvontatehtävään. Analyysissä otan selvää siitä, kiinnittävätkö kansanedustajat huomion havaitsemiinsa epäkohtiin

hallituksen toiminnassa koskien keskitettyä tulopolitiikka. Vertailen, onko havaittavissa enemmän kritiikkiä hallituksen toimintaan enemmän opposition edustajilta kuin hallituksen kansanedustajilta.

3.2 Kolmikantainen keskitetty tulopolitiikka

Luku tarkastelee kolmikantaista keskitettyä tulopolitiikkaa historiallisesti, järjestelmäteoreettisesti ja selittää, miksi Suomessa edelleen kolmikantaisesti ratkaistaan tulopoliittisia ongelmia.

Tulopolitiikalla yleisesti tarkoitetaan sitä, että tulonjaosta ja siihen liittyvistä työehdoista sovitaan keskitetysti työmarkkinajärjestöjen kesken. Suomessa hallitus kolmantena osapuolena usein osallistuu neuvotteluihin.

Työmarkkinajärjestöillä tarkoitetaan työmarkkinakeskusjärjestöjä. Suomessa on kolme palkansaajakeskusjärjestöä ja neljä työnantajakeskusjärjestöä. Palkansaajakeskusjärjestöjä ovat Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö (SAK), Toimihenkilökeskusjärjestö (STTK) ja Korkeakoulutettujen työmarkkinajärjestö (AKAVA). Työnantajakeskusjärjestöjä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kunnallinen työmarkkinalaitos (KT), Valtion työmarkkinalaitos (VTML) ja Kirkon työmarkkinalaitos (KiT).

Kerrattaessa tulopolitiikan historiaa saadaan pohjustus suomalaiselle tulopolitiikan pitkälle perinteelle. Keskitetty tulopolitiikka ei tullut Suomeen äkkiä, yhdellä iskulla vaan se oli pitkä prosessi.

Ensimmäinen tulopoliittinen kokonaisratkaisu allekirjoitettiin 27. päivä maaliskuuta 1968 nimellä Liinamaa I-sopimus. Sopimuksen nimi tulee valtakunnansovittelijan Keijo Liinamaalta, joka neuvotteli sopimuksen valtiovallan ja järjestöjen välillä (Kahri 2001, 73). Jo aikaisemmin kuitenkin luotiin puitteet keskitetylle tulopolitiikalle.

Muutos, jonka ensimmäinen Liinamaan sopimus toi, oli laadullinen. Sopimusratkaisussa uutta oli hintakehityksen ja muiden kuin palkkatulojen välitön hallitsemispyrkimys, indeksien kielto, itse neuvottelujärjestelmä sekä ratkaisuihin liittynyt talvisodan henkeä muistuttanut kansallinen yksimielisyyden ideologia. (Kyntäjä 1993, 111.)

Ennen Liinamaan sopimusta kehityksessä oli paljon tulopolitiikkaan viittaavia piirteitä. Tällaisena nähtiin pyrkimys keskitettyihin palkkaratkaisuihin, sopimuspolitiikan laajentaminen muun muassa lainsäädännön myötävaikutusta edellyttäviin kysymyksiin sekä valtion jo perinteisestikin laaja osallisuus työmarkkinaratkaisuihin. (Kyntäjä 1993, 111.)

Kolmikantaisen tulopolitiikan alkuna pidetäänkin tammikuun kihlauksena tunnettuna tapahtumaa, jossa työnantajapuoli tunnusti 23.1.1940 työntekijöiden järjestäytymisoikeuden. Siten työmarkkinaosapuolet tunnustivat järjestäytyneen työmarkkinatoiminnan osana demokraattista yhteiskuntaa ja toisensa neuvotteluosapuoliksi. Tulonjakopolitiikan ratkaisuja syntyi vuosina 1944–1956 hinta- ja palkkasäännöstelyn kaudella epävakaa nelikannassa, jossa maataloustuottajajärjestöt olivat neljäntenä osapuolena. Ammattiyhdistysliikkeen ja työnantajakeskusjärjestöjen luottamuksellinen yhteistyö sosiaaliturvan vahvistamisessa ja toiminnan tavoitteen määräytyminen koko ajan vahvemmin talouskasvun vauhdittamiseen siirsi nelikantaisia työmarkkinasuhteita kohti kolmikantaa vuosina 1960–1969. (Bergholm 2013, 29; Bergholm 2015, 30, 68.)

On ajateltu, että ammattiyhdistysliikkeen eheytyminen, poliittinen tilanne ja Suomen taloudellinen kehitys olivat juuri syynä siihen, miksi tulopolitiikka syntyi 1960-luvun lopulla. Poliittinen tilanne, joka oli osasyynä tulopolitiikan syntymiseen, oli se että eduskuntaan nousi vasemmistoenemmistö keväällä 1966 ja Suomi sai kansanrintamahallituksen. (Bergholm 2013, 58–59; Kahri 2001, 72; Kyntäjä 1993)

Kansanrintamahallituksen muodostivat SDP, keskustapuolue, SKDL/SKP:n ja TPSL (sosiaalidemokraattinen oppositioyhmä). Työväenpuolueiden hallitusyhteistyö auttoi vasemmistopuolueita yhteistyöhön, myös ammattiyhdistysliikkeessä, jossa poliittisten

ryhmittymien suhteet olivat olleet pitkään kireät. (Bergholm 2013, 58; Kahri 2001, 72.)

Nopea rakennemuutos ja ulkomaankaupan vapautuminen kärjistikivät taloudellisia ongelmia 1960-luvulla. Vuosien 1950 ja 1970 välillä suomalainen yhteiskunta siirtyi maatalousvaltaisesta ja teollisesti yksipuolisesta elinkeinorakenteesta kaupunkielinkeinoihin painottuneeseen rakenteeseen, jonka teollinen tuotantokin oli monipuolistunut ja jalostusaste kohonnut (Kyntäjä 1993, 92). Suomesta tuli näin palkkatyön yhteiskunta, joka merkitsi kustannusten lisäystä, jota tulopoliittisen palkkojen rajoittavan sääntelyn avulla saatettiin jossain määrin hillitä (Kyntäjä 1993, 101).

Suomen kansantalous ajautui noususuhdanteissa 1960-luvulta aina 1980-luvulle saakka vaikeuksiin. Kasvanut kysyntä johti tuonnin kasvuun ja maksutasevaikeuksiin. Suomalaisen tuotannon heikkoa kilpailukykyä kotimaan markkinoilla ja vientimarkkinoilla korjattiin laskusuhdanteissa devalvoimalla markka eli alentamalla sen ulkoista arvoa. Noususuhdanne johti aina tuonnin kasvuun, inflaatioon, laskusuhdanteeseen ja uuteen devalvaatioon. Tulopoliitiikan ajateltiin lopettavan inflaatiokierteen yhteistyöllä työmarkkinoiden ja valtiovallan kesken, millä edistettäisiin kansantalouden tasaista ja suotuisaa kehitystä. (Bergholm 2013, 58.)

Vuosien 1968–1990 aikana tehtiin yhteensä 16 tulopoliittista sopimusta. Keskitettyjä sopimuksia oli 12 ja näihin vuosiin mahtui vain neljä liittokohtaista sopimuskautta. 1990-luvulla keskitettyjä ratkaisuja tehtiin neljä. Liittokierros käytiin vuosina 1994–1995 ja 2000-luku alkoi liittokierroksella, jonka jälkeen keskitettyjä sopimuksia saatiin sovituksi vuoteen 2007 saakka. Syynä tähän oli, että elinkeinoelämän keskusliitto päätti vuonna 2007, ettei se enää osallistu tulopoliittisten kokonaisratkaisujen tekemiseen. Sen jälkeen liittokierroksia käytiin vuosina 2007–2010.

Kuitenkin keskitetty työmarkkinaratkaisu saatiin aikaiseksi EK:n uhkailusta huolimatta. Vuonna 2011 solmittu raamisopimus takasi laajan ja kattavan työrauhan aina vuoteen 2013 saakka (Bergholm 2013, 90).

Raamisopimuksen jatkoksi solmittiin vuoden 2013 syksyllä keskitetty

työmarkkinaratkaisuihin, jossa työntekijöiden ja -antajien keskusjärjestöt sopivat palkankorotuksista ja laadullisista kysymyksistä. Sopimus valmistui kolmikantaisessa yhteistyössä, jossa hallitus kolmantena osapuolena tuki ratkaisua tuloveroasteikkoja ja työttömyysturvajärjestelmää muuttamalla. Vaikka pakettia ei kutsuta tulopoliittiseksi kokonaisratkaisuksi vaan työllisyys- ja kasvusopimukseksi, erikoistutkija Pekka Sauramon mukaan nimestä huolimatta paketti sopii hyvin osaksi tulopoliitiikan pitkään jatkunutta perinnettä. Suomen työmarkkinamallin keskeinen piirre onkin poliittisen järjestelmän ja työmarkkinajärjestelmän yhteenkietoutuneisuus. (Sauramo 2014.)

Marraskuussa 2015 EK ilmoitti taas, ettei se tule tekemään enää keskitettyjä tuposopimuksia. Jälleen kerran työnantajapuoli joutui perumaan sanansa, ja kilpailukyky sopimus (Kiky) hallituksen tukemana allekirjoitettiin syksyllä 2016. Kylläkin heti tämän jälkeen EK ilmoitti taas, että tämä oli viimeinen keskitetty työmarkkinaratkaisu. EK:n motiivina kolmikannasta pois pääsyyn on halu saada palkoista sopiminen lähelle työpaikkoja.

Elinkeinoelämän keskusjärjestön uhkailuista huolimatta on hyvin todennäköistä, että kolmikantaiset sopimukset, jossa hallitus on mukana kolmantena osapuolena, tulevat jatkumaan osana Suomen tulopoliittikkaa jatkossakin.

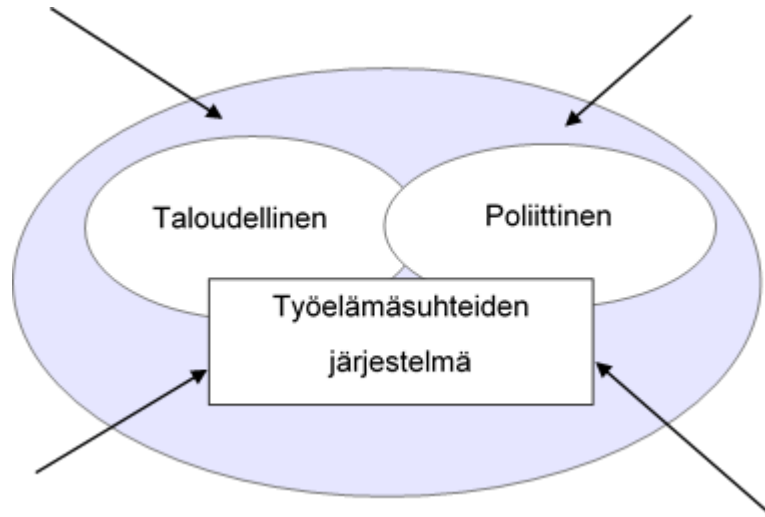
Seuraavaksi esittelen Suomen työmarkkinajärjestelmää sekä poliittisen ja työmarkkinajärjestelmän yhteenkietoutuneisuutta hieman tarkemmin.

3.2.1 Työmarkkinajärjestelmä ja poliittinen järjestelmä

Jotta tulopoliitiikan pitkää perinnettä voidaan ymmärtää, on selitettävä enemmän sen olemusta. Timo Kauppinen (2004) on tutkinut Suomen työmarkkinajärjestelmää systeemiteorian avulla. Hänen mukaansa työmarkkinajärjestelmä on sidoksissa muun muassa taloudelliseen ja poliittiseen järjestelmään (kaavio 2.) Myös Sauramo (2014) on perustellut suomalaisen tulopoliitiikan perinnettä Suomen työmarkkinajärjestelmän ja poliittisen järjestelmän poikkeuksellisen tiiviin yhteenkietoutumisen avulla. Seuraavaksi

selitän keskinäisestä vuorovaikutuksesta enemmän.

Kaavio 2. Työmarkkinajärjestelmä yhteiskunnallisena osajärjestelmänä: Taloudellisen, poliittisen ja työmarkkinasuhteiden järjestelmän keskinäinen vuorovaikutus

Lähde: Kauppinen 2004, 12

Taloudellinen järjestelmä tuottaa tavaroita ja palveluita ja poliittinen järjestelmä lakeja ja asetuksia. Työmarkkinajärjestelmä tuottaa puolestaan työehtosopimuksia. Täten työehtosopimuksissa on mukana niin taloutta, politiikkaa kuin työmarkkinapolitiikkaa. Kauppinen (2004) mukaan jokainen osajärjestelmä toimii vuorovaikutuksessa kansainvälisen ympäristön kanssa. Työehtosopimuksien sisältö riippuu myös sopimus- ja lakimääräyksistä sekä niistä prosesseista, joissa kollektiivisopimukset ja työlait tehdään. Keskeistä on myös se, ketkä työehtosopimuksista sopivat eli syntyvätkö sopimukset esimerkiksi työnantajan yksipuolisina määräyksin, työmarkkinaosapuolten sopimuksin vai kolmikantaisesti hallituksen tukemana. Sisällön neuvotteluille antavat poliittisen järjestelmän ja työmarkkinajärjestelmän, puolueiden ja järjestöjen välinen suhde. Tärkeää on myös muistaa työmarkkinajärjestelmän olevan osa yhteiskuntaa, jolloin koko työmarkkinajärjestelmä riippuu ulkoisesta ympäristöstä sekä talouden, politiikan ja tekniikan kehityksestä ja muutoksista. (Kauppinen 2004, 11–13.)

Suomen työmarkkinajärjestelmä on ainutlaatuinen. Työmarkkinamallissa on kuusi

ominaispiirrettä, mitkä tekevät siitä ainutlaatuisen. Ensimmäinen on keskitetyt tulopoliittiset ratkaisut, joissa on sovittu jo yli kolmenkymmenen vuoden aikana niin suomalaisten palkoista, työajoista, sosiaalipoliitikasta, finanssipoliitikasta, veropoliitikasta ja työllisyyspolitiikasta. (Saukkonen 2008.)

Toinen ominaispiirre on keskittyneet neuvottelurakenteet, joissa työmarkkinoiden keskusjärjestöt käyvät tulopoliittiset keskustelut. Vaikka valtiovalta ei keskusteluihin varsinaisesti osallistu, se lupaa neuvottelijoille "yhteistä hyvää", mikäli palkkaratkaisut ovat maltillisia sekä Suomen kilpailukykyä että työllisyyttä tuetaan. Hallitus on usein kolmantena osapuolena luvannut uusia työlakeja, sosiaalipoliittisia uudistuksia ja verohelpotuksia. Neuvotteluiden lopputuloksena on näin usein syntynyt tulopoliittinen kokonaisratkaisu. Mikäli kokonaisratkaisua ei synny, neuvottelut siirtyvät liittokierrokselle, jossa ratkaistaan vain alakohtaisia ongelmia. Viimeksi liittokierros järjestettiin 2007, kun työnantajapuoli kieltäytyi neuvotteluista. Liittokierros antaa tilaa liittokohtaisten kysymysten käsittelylle ja rakennemuutoksen vaatimalle joustolle. (Saukkonen 2008).

Mitä keskitetyillä tulopoliittisilla sopimuksilla on sitten haettu ja millä kolmikantaisia sopimuksia on perusteltu yhteiskunnallisesti. Sopimuksien koetaan tuottavan työnantajille ja työntekijöille sopimustoiminnan ennustettavuutta, koko kansantalouden tilan ja tulevaisuuden huomioon ottamista sekä niin sanotun solidaarisen palkkapolitiikan harjoittamista. Tulopoliitiikan yleisenä tavoitteena onkin voitu pitää sosiaalisten suhteiden ja status quon vakautta sekä taloudellista kasvua. Kokonaisyhteiskunnallisen tavoitteenasettelun on katsottu edellyttävän valtiovallan osallistumista tulopoliitikkaan sekä sitä, että osapuolten tavoitteet sopeutetaan yhteen hallituksen esittämien valtiovallan yleisten tavoitteiden kanssa. Hallituksen yleisten tavoitteiden välittyminen tulopoliitikkaan ei välttämättä kuitenkaan edellytä hallituksen näkyvää osallistumista neuvotteluihin. Ilman keskitettyä tulopoliittista sopimusta on katsottu, että kukin ammattiliitto pyrkii omien etujensa maksimoimiseen ilman keskinäisiä tavoitteita tai toiminnan koordinaatiota. Yksittäisen liiton ja toimialan ratkaisut heijastuvat laajasti yhteiskuntaan ja kansantalouteen, mikä nähdään ongelmallisena. Jokaisena vuosikymmenenä vuodesta 1968 lähtien on nähty niin sanottuja liittokierroksia, jolloin

on solmittu liittokohtaisia ratkaisuja. (Korkman 2007, 33; Kyntäjä 1993, 25, 28, 70–71.)

Tulopoliittisessa diskurssissa talouskasvun ja kilpailukyvyn parantamisella pyritään vaikuttamaan työttömyyteen parantavasti. Keskitettyä tulopoliitikkaa perustellaankin Suomen korkealla työttömyysasteella ja kustannustasolla, heikolla kilpailukyvyllä, suhdannevaihteluilla ja hyvinvointi- ja tasa-arvotavoitteilla. (Kyntäjä 1993, 262: Räsänen 2013, 26.)

Työmarkkinamallin kolmantena erityispiirteenä pidetään neuvotteluiden kolmiportaisuutta. Keskusjärjestötason jälkeen käydään liittotason työehtosopimusneuvottelut alakohtaisesti. Työpaikoilla taas käydään työehtosopimusten sovellutusneuvottelut. Paikallista eli työpaikalla käytävää neuvotteluvaraa on huomattavasti lisätty, mistä käytetään ilmaisua "neuvotellusta hajautuksesta" eli neuvottelujen siirtämisestä työpaikoille. Mutta ”perälauta” on työntekijän turvana, jos työpaikalla ei päästä neuvotteluratkaisuun. Silloin sovelletaan järjestöjen välistä minimisopimusta. Neljäntenä ominaispiirteenä on korkea järjestäytymisaste. Pohjoismaissa korkeaa järjestäytymisastetta on selitetty palkansaajajärjestöjen hallinnoiman työttömyyskassan avulla. Liitot tarjoavat työttömyysturvan lisäksi myös esimerkiksi oikeusapua hätätapauksissa. Työnantajien järjestäytymisaste on lähellä sataa prosenttia, jos pienet asuntoyhtiöt ja mikroyritykset jätetään tilastojen ulkopuolelle. (Saukkonen 2008.)

Viides ominaispiirre on julkisen sektorin lähes yksityistä sektoria vastaavat vapaat neuvottelusuhteet. Virkaehtolait valtiolle ja kunnille tulivat voimaan vuonna 1970. Kuudentena suomalaisena piirteenä pidetään palkansaajien lailla taattua mahdollisuutta suoraan osallistumiseen ja vaikuttamiseen työelämässä. (Saukkonen 2008.)

Huomioitavaa on Suomen poliittinen kulttuuri, jossa sopimista pidetään suuressa arvossa. Suomesta käytetäänkin termiä sopimusyhteiskunta. Toisen maailmansodan jälkeistä yhteiskuntapolitiikan kautta on myös kutsuttu konsensuspolitiikaksi. Konsensuspolitiikan ideana on, että tärkeissä yhteiskuntapoliittisissa kysymyksissä on pyritty kaikkia merkittäviä ryhmiä tyydyttävään kompromissiin, vaikka asioista muutoin olisi väitelty

kiivastikin. (Paavonen ja Kangas 2006, 12.) Juuri kolmikantainen keskitetty tulopolitiikka mielestäni kuvaa tätä kulttuuria oikein mallikkaasti.

3.2.2 Korporatismi

Suomalaisesta keskitetystä tulopolitiikasta puhuttaessa törmää usein käsitteeseen korporatismi ja siksi on oleellista avata käsitettä hieman.

Pahl ja Winkler määrittelevät korporatistimin laajasti taloudelliseksi järjestelmäksi, jossa valtio johtaa ja valvoo pääosiltaan yksityisomistukseen pohjautuvaa talouselämää neljän periaatteen mukaisesti. Periaatteet ovat yhtenäisyys, järjestys, nationalismi ja menestys. Yhtenäisyys sisältää ajatuksen, että taloudelliset tavoitteet saavutetaan paremmin yhteistoimintaan kuin kilpailuun pohjautuvilla toimenpiteillä. Järjestys periaatteena merkitsee sitä, että on pyrittävä välttämään satunnaisia vaihteluja ja häiriötiloja. Edellytyksenä anarkian estämiseksi on, että yksityinen on alistettava yhteisen edun alle. (Helander 1978, 92–94.)

Nationalistista korporatismi on siksi, että se tuo esille kollektiiviset vaateet mieluummin kuin yksilölliset ja siihen on kytkeytynyt läheisesti kansallisten etujen suojaaminen ulkomaiden etuja vastaan. Neljäntenä periaatteena menestyminen tarkoittaa tehokkuutta kansallisten päämäärien saavuttamisessa. Korporatismi laittaa pääpainon lopputulokseen, ei niinkään keinoihin, joilla tavoite saavutetaan. Korporatismi on myös mobilisointijärjestelmä, joka tarkoittaa sitä, että hallituslaitokset harjoittavat investointien kontrollia ja talouselämän suunnittelua enemmän kuin liberaalisessa järjestelmässä. (Helander 1978, 92–94.)

Ratkaisevana tekijänä korporatistimissa on rooli, jonka valtio ottaa talouselämässä. Keskiössä on, minkä luonteista valtion interventio on. Valtio ohjaa talouselämää asettamalla sille kansallisia päämääriä ja kontrolloimalla siitä tulevien hyötyjen jakautumista. Samalla valtio koordinoi siitä tulevien hyötyjen jakautumista, koordinoimalla palvelujen ja tavaroiden hankkimista sekä voimavarojen jakamista.

Valtion kontrolli on tällöin myös yksityisen tuotantoelämän sisäisen päätöksenteon ohjaamista. Pahlin ja Winklerin tapaa ajatella korporatismi valtion laajasti kontrolloimaksi talousjärjestelmäksi on kritisoitu korporatismiin määrittelemistä valtiojohtoisuudesta ja siitä, että se jättää huomioimatta etujärjestöjen keskinäistä sopimuspolitiikkaa. (Helander 1978, 92–94.)

Nykyisessä valtio-opillisessa keskustelussa korporatismiin käsitteen ymmärretään tarkoittavan kehittyneissä, teollistuneissa markkinatalousmaissa toisen maailmansodan jälkeen kehittyntä parlamentarismista poikkeavaa rakennetta, joka yhdistää organisoituneet sosioekonomiset tuottajaryhmät ja hallituksen kolmikantaiseen intressiristiriitojen yhteensovittamistapaan. (Mäki-Arvela 1997, 236.) Länsi-Euroopassa korporatismia on kutsuttu peitenimellä sosiaalisesti kumppanuudeksi, mutta myös liberaaliksi tai sosiaalisesti korporatismiksi erotukseksi fasismin valtiojohtoisesta korporatismista. (Wiberg 2006, 72–73.)

Peter J. Katzenstein määrittelee demokraattisen korporatismiin tunnuspiirteiksi sosiaalisen kumppanuuden ideologian ja suhteellisen keskitetyn etujärjestölaitoksen, johon puoluelaitos on kytkeytynyt tiiviisti. Hänen mukaansa demokraattinen korporatismi vakiintui pienissä Länsi-Euroopan maissa ja Pohjoismaissa 1930- ja 1940-luvuilla. Ahdingosta, joka oli aiheutunut pulasta ja sodasta, selviytyttiin yhteiskuntien sisäisiä intressiriitoja sovittamalla. (Paavonen ja Kangas 2006, 20–21.)

Katzenstein erottaa Pohjoismaille ominaisen sosiaalisen korporatismiin ja liberaalisen korporatismiin. Sosiaalinen korporatismi tarkoittaa vahvaa työväenyhteisöä verrattuna elinkeinoelämän edunvalvontaan. Etujärjestöt toimivat kiinteästi poliittisten puolueiden kanssa. Työnantajajärjestöt, teollisuusliitot, kauppakamarilaitos ja muut elinkeinoelämän järjestöt ylläpitävät yhteyksiään perinteisiin porvarillisiin puolueisiin. Työväen ammattiyhdistysliike on ollut yhteydessä työväenpuolueisiin, toimihenkilöiden ay-liike liberaaleihin ja oikeiston puolueisiin sekä 1960-luvulta lähtien myös sosiaalidemokraatteihin. Maanviljelijöiden etujärjestöt ovat ylläpitäneet yhteyksiään maalaisliitto-keskustapuolueeseen. Etujärjestöt ovat pyrkineet vaikuttamaan päätöksiin niiden valmisteluvaiheessa, mitä tulee suhteessa valtiovaltaan. Lisäksi itse lainsäädäntö

ja muu päätöksentekoon vaikuttaminen on kiinnostanut etujärjestöjä. (Paavonen ja Kangas 2006, 21–22.)

Etujärjestöt vaikuttavat suoraan myös eduskunnan päätöksiin. Vaikutuskanavista vakiintunein on kuuleminen valiokunnissa, kun päätettävänä on etujärjestöjä koskevat merkittävät asiat.

Paavonen ja Kangas (2006) nostavat esiin, että monet eduskunta-aloitteet, erityisesti toivomus- ja lakialoitteet, ja kansanedustajien jättämät kysymykset ovat tosiasiallisesti syntyneet joko etujärjestöjen toimesta tai ainakin yhteistyössä niiden kanssa. Tosin näistä yhteyksistä ei yleensä jää dokumentteja. Lisäksi erilaiset kirjelmät eduskunnalle ja lähetystöjen lähettämiset eduskuntaan ovat tavanomaisia vaikuttamisen muotoja. Järeimpänä muotona, jota on käytetty vain harvoin, on ulkoparlamentaarinen painostus, esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen yleislakkouhkaukset ja maataloustuottajien luovutuslakkouhkaukset. Monilla kansanedustajilla on saattanut olla vahva etujärjestötausta luottamusmiehinä tai järjestötoimitsijoina ennen eduskuntaan tuloa. Ennen 1960-lukua oli hyvinkin yleistä, että etujärjestöjen toimitsijoita tai ylimpiä johtajia asetui lähipuolueensa kansanedustajaehdokkaaksi ja he saattoivat tulla järjestönsä kampanjatuella valituiksi. Vaikka suoraa eduskuntaedustusta ei olisi tavoiteltu, ovat etujärjestöt tukeneet rahallisesti niiden pyrkimyksille suopeiden kansanedustajaehdokkaiden vaalityötä. Tuloksena on se, että eduskuntaryhmissä on kaikkina aikoina ollut kansanedustajia, joilla on ollut kiinteä yhteistyösuhde puolueensa pyrkimyksiä lähellä olevaan etujärjestöön. (ibid., 22.)

Siinä missä etujärjestöt toimivat järjestelmäteorian näkökulmasta katsoen systeemin huipputasolla, korporatisoitumista on katsottu tapahtuneen myös järjestelmän alemmalla tasolla, erityisesti julkisessa hallinnossa. Julkiset viranomaiset turvautuvat etujärjestöjen asiantuntemukseen yhä suuremmissa määrin niin valmistelu- kuin täytäntöönpanokoneistossa. (Helander 1978, 71.)

Tutkielmassani käytän Wibergin (2006) ja Kauppisen (2004) määritelmiä korporatismista, joissa sen katsotaan olevan järjestely, jossa etujärjestöt määräävät

tosiasiallisesti politiikan sisällöstä yhdessä valtiovallan kanssa, esimerkiksi lainsäädännöstä. Korporatismiin voidaan ajatella olevan myös vuorovaikutussuhde valtion ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen välillä. Suomessa kyse on siitä, että valtio tekee yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa sosiaali- ja työpolitiikkaa koskevia kolmikantasopimuksia. (Kauppinen 2004, 16, 60; Wiberg 2006, 72.)

Ominaista korporatiiviselle järjestelmälle on, että puolueiden välinen poliittinen kilpailu laantuu ja siihen osallistuvat järjestöt järjestäytyvät hierarkkisesti. Valtiovallan tulee myös tunnustaa etujärjestöt, ja ne osallistuvat yhä voimakkaammin julkisen vallan käyttöön. Päätöksenteon valmistelu tapahtuu etujärjestöjen ja valtionhallinnon yhteistyöelimissä, vaikkakin muodolliset päätökset tehdään virallisissa elimissä. (Wiberg 2006, 72.)

Poliittiset instituutiot saattavat olla tosiasiallisesti muualla valmisteltujen päätösten kumileimasimia, jos korporatismi ohittaa viralliset päätöksentekorakenteet. Korporatiivinen järjestelmä loukkaa edustuksellisen demokratian ydinajatuksia, jos esimerkiksi työnantaja- ja työntekijäjärjestöt tosiasiallisesti sanelevat virallisille, poliittisen järjestelmän muodollisille elimille päätösten sisällön. Juuri kolmikantajärjestelyissä, joissa tosiasiaassa päättäjinä ovat työnantaja- ja työntekijäjärjestöt sekä valtiovallan edustajat eli hallitus, on vahva korporatiivinen sävy. Voidaan ajatella, että työmarkkinajärjestöt saavat näin valtiovaltaa, joka ei heille perustuslaillisesti kuulu. Neuvottelut käydään työn ja pääoman etujärjestöjen kesken suurten politiikkaratkaisujen peruslinjoista ja he vaihtavat tässä prosessissa omaa vaikutusvaltaansa sitomalla jäseniään noudattamaan korporatiivisilla ratkaisuilla tehtyjä päätöksiä. (Wiberg 2006, 72.)

Korporatismilla viitataan siis etujärjestöjen vahvaan, keskeiseen ja pysyväluontoiseen vaikutusasemaan toisen maailmansodan jälkeisessä poliittisessa päätöksenteossa. Suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta tulopolitiikan kausi 1960-luvun lopulta alkaen on vahvistanut korporatiivisia rakenteita suomalaisessa yhteiskunnassa. (Paavonen ja Kangas 2006, 12, 60.)

Kuten jo Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset –luvussa kerroin, on Jan Sundberg (1994) jakanut puolueita etujärjestöihin kytkeytyneisyyden asteen mukaan kahteen luokkaan: Heikosti etujärjestöihin kytkeytyvät ovat Kokoomus, Suomen ruotsalainen kansanpuolue, Vihreät ja Kristillisdemokraatit, näitä hän kutsuu yhden jalan puolueiksi eli vaalipuolueiksi, kun taas vahvan kytkeytyneisyyden puolueita ovat Keskusta, Sosiaalidemokraatit ja Vasemmistoliitto, joita hän kutsuu kahden jalan eli korporatiivisiksi puolueiksi. (Sundberg 1994; Sundberg 1996, 245.)

Korporatiiviseen puolueeseen voidaan liittää jokin etujärjestö, kun taas vaalipuolueeseen ei voida luontevasti liittää etujärjestöä. Vahvasti linkittyminen etujärjestöön tuo vahvan intressin sen esilletuomiseen. Voidaan myös sanoa, että vahva linkittyminen tiettyyn etujärjestöön tekee puolueesta voimakkaasti riippuvaisen siitä. (Sundberg 1994, 166.)

Tutkimuksessani käytän yllämainittua Sundbergin jakoa yhden ja kahden jalan puolueisiin. Jaan eduskuntapuolueet täten vaalipuolueiksi ja korporatiivisiksi puolueiksi ja tutkin, näkykö jaottelu eduskunnan täysistuntokeskusteluissa. Eduskuntapuolueet vuosina 2005–2013 olen jakanut luvussa Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys vaalipuolueisiin ja korporatiivisiin puolueisiin.

Vaikka Sundbergin (1994) jako on mielenkiintoinen ja pätevä, Sundberg ei mielestäni ole ottanut huomioon esimerkiksi kokoomuslaisten kytköksiä Elinkeinoelämän keskusliittoon, vaan laittanut puolueena Kokoomuksen vaalipuolueeksi. Kuten edellä mainitsin, Paavonen ja Kangas (2006) korostavat, että eduskuntaryhmissä on kaikkina aikoina ollut kansanedustajia, joilla on ollut kiinteä yhteistyösuhde puolueensa pyrkimyksiä lähellä olevaan etujärjestöön.

3.2.3 Vaihtoteoria selittäjänä kolmikannan jatkuvuudelle

Suomessa on pitkään johdettu työmarkkinoita tulopoliittisilla kokonaisratkaisulla ja uskon, että pitkä perinne jatkuu. Kuten jo johdantoluvussa kerroin, keskitetyt tulopoliittiset sopimukset eivät ole aina olleet selviö ja välillä keskitetyt tulopoliittiset

sopimukset ovat olleet tauolla, siksi haluan avartaa lukijalle, millä tätä perinteen jatkuvuutta on yleisesti selitetty. Vaihtoteorian avulla syitä voidaan selittää tarkemmin.

Kun puhutaan intressiryhmien tutkimuksesta, vaihtoteoreettisella lähestymistavalla tarkoitetaan laajasti määriteltynä julkisten toimijoiden ja intressiryhmien suhteen ymmärtämistä vaihtoon perustuvana vuorovaikutuksena. Intressiryhmien mahdollisuudet vaikuttaa valmistelussa ja päätöksenteossa määrittävät intressiryhmien ja julkisten toimijoiden resurssien kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen perusteella. Osapuolten vuorovaikutussuhde syntyy, jos niillä on tarjota toistensa haluamia resursseja. (Bouwen 2002, 341, 368; Princen & Kerremans 2008, 1134–6; Taskinen 2014, 26.)

Vaihtoteoreettinen lähestymistapa nojaa organisaatioteoriaan ja erityisesti alun perin Pfefferin ja Salancikin (1978) kehittämään resurssiriippuvuusteoriaan (resource dependence theory). Resurssiriippuvuusteoriassa organisaatiot eivät ole itseriittoisia, vaan selviytyäkseen ne tarvitsevat muiden organisaatioiden resursseja. Organisaatiot ovat keskenään vuorovaikutuksessa, ja resurssien vaihdon seurauksena ne tulevat riippuvaiseksi toistensa tarjoamista resursseista. (Bouwen 2002, 368; Taskinen 2014, 26).

Organisaatiot päättävät tarvitsemistaan resursseista niiden tärkeyden ja saatavuuden mukaan, koska organisaatioiden resurssitarpeet ovat erilaisia (Poppelaars 2009, 27, 30–1; Taskinen 2014, 27). Organisaatiot myös itse määrittelevät, mitä resursseja ne tarvitsevat ja minkä organisaatioiden kanssa resursseja vaihdetaan. Päätöksentekijät voivat pyrkiä riippumattomuuteen intressiryhmien resursseista siten että tekevät yhteistyötä useiden eri toimijoiden kanssa. (Beyers ja Kerremans 2004, 1124–5; Taskinen 2014, 27.)

Resurssiriippuvuusteoriasta lähtee ajatus vaihdon osapuolia hyödyttävästä vaikutuksesta ja organisaatioiden toiminnan strategisuudesta (Taskinen 2014, 27). Keskeisenä oletuksena teoriassa on se, että toimijoiden käyttäytyminen perustuu strategiseen rationaalisuuteen (Poppelaars 2009, 42). Organisaatiot tekevät kuluhyötyanalyysyjä, joiden avulla ne päättävät kenen kanssa toimitaan. Toimijat voivat lopettaa vaihtosuhteen, jos osapuolet eivät saa toivottua hyötyä, koska tällöin yhteistyösuhde ei enää palvele strategisesti asetettuja hyötytavoitteita. Yhteistyöstä saatujen hyötyjen ei tarvitse jakautua

tasaa osapuolten välillä. Vaihdon ajatellaan kuitenkin palvelevan toimijoiden strategisia tavoitteita. (Bouwen 2002, 368; Öberg ym. 2011, 367; Taskinen 2014, 27.)

Kiander, Sauramo ja Tanninen (2009) toteavat artikkelissaan *The Finnish incomes policy as corporatist political exchange: development of social capital and social wage* suomalaisen tulopoliitiikan peruspiirteeksi institutionalisoituneen kolmikantaisen yhteistyön työmarkkinajärjestöjen ja valtiovaltaa edustavan hallituksen kesken. Suomalainen kolmikantainen yhteistyö voidaan tulkita poliittiseksi vaihdannaksi (political exchange).

Hallitus toimii täten politiikan arenalla vaihtamalla poliittisista päätöksistä riippuvia ”hyödykkeitä” työmarkkinaosapuolten kanssa. Esimerkkejä hyödykkeistä ovat sosiaaliturvauudistukset, verotuksen muutokset ja työelämään sekä työoloihin vaikuttavat poliittiset ratkaisut. Hallitukset pyrkivät vakaaseen talouskehitykseen, jonka perusedellytys on yhteiskuntarauha ja palkkamallit. Ay-liikkeen katsotaan osallistuneen vaihdantaan, koska he ovat saaneet poliittista vaikutusvaltaa ja edellä mainittuja hyödykkeitä, joiden tekemiseksi tarvitaan poliittisia päätöksiä. Myös työnantajapuoli on hyötynyt vaihdannasta, koska työrauhan lisäksi se on saanut maltillisia palkkaratkaisuja ilman kohtuuttomia myönnytyksiä. Perusedellytyksenä poliittisen vaihdannan syntymiselle pidetäänkin, että osapuolilla on riittävästi yhteistyökykyä ja -halua, joka perustuu joihinkin yhteisiksi koetuiksi normeihin, tavoitteisiin ja arvoihin. Keskinäinen luottamus on pitkäaikaisen poliittisen vaihdannan kulmakivi. (Kiander ym. 2008; Sauramo 2011, 28.)

Guido Baglioni (1987) jakaa poliittisen vaihdannan pluralistiseen ja korporatistiseen vaihdantaan. Jako eri poliittisen vaihdannan tapojen välillä tehdään viiden muuttujan avulla: 1) yhteistyön rakenne eri sidosryhmien kesken 2) osallistuvat sidosryhmät poliittisessa vaihdannassa ja heidän keskinäiset suhteensa 3) poliittisen vaihdannan kohteet 4) ay-liikkeen merkitys poliittisessä järjestelmässä ja 5) ay-liikkeen merkitys työssäkäyville. (ibid., 62.)

Pluralistisessa vaihdannassa poliittinen järjestelmä ja työmarkkinajärjestelmä ovat

eriytyneitä toisistaan. Työmarkkinajärjestöt ajavat poliittisesti tärkeinä pitamiään asioitaan yhden tai useampien puolueiden välityksellä. Hallitus pysyy politiikan kentällä jättäen palkoista sopimisen ja työelämän suhteisiin liittyvät kysymykset työmarkkinajärjestöille. Korporatistisessa vaihdannassa poliittinen järjestelmä ja työmarkkinajärjestelmä eivät ole eriytyneitä toisistaan. Esimerkiksi Suomessa korporatistinen vaihdanta perustuu pitkään jatkuneeseen kolmikantaan, jonka puitteissa ay-liike ja työnantajajärjestöt ovat pysyväisluonteisena osana poliittista järjestelmää valmistelemissa ja päättämässä edunvalvontansa kannalta tärkeistä asioista. Hallitus ei ole vallankäyttäjänä työmarkkinaosapuolten yläpuolella, kuten pluralistisessa poliittisessa vaihdannassa. Institutionalisoitunut kolmikanta takaa korporatistisessa poliittisessa vaihdannassa sen, että poliittinen vaihdanta on mahdollista myös tilanteissa, joissa työväenpuolueet eivät ole hallituksessa. (Baglioni 1987, 62–63; Sauramo 2011, 28–29.)

3.3 Parlamentarismi

Raunion ja Wibergin (2014) mukaan parlamentarismien tärkein periaate on, että hallituksen on nautittava kansanedustuslaitoksen luottamusta (ibid., 7). Mutta siihen liittyy paljon muutakin, siitä tässä luvussa enemmän.

Vallanjako liitetään parlamentarismiin. Vallanjaolla tarkoitetaan valtioteoreettisesti kahta eri vaihtoehtoista mallia. Ensimmäinen malli on valtiollisten perustehtävien erottelua eri valtionorganien käytettäväksi (Trennung der Gewalten, separation des pouvoirs) ja toisessa mallissa tehtävät hajautetaan eri orgaaneille tai tahoille niiden käyttäjien keskinäissuhteiden tasapainottamisen tarkoituksessa (Balanziierung der Gewalten, balance des pouvoirs). Hallitusvalta, lainsäädäntövalta ja tuomiovalta erotetaan tai hajautetaan eri orgaaneille. Toisin sanoen kaikki kolme valtiokoneiston haaraa ovat organisatorisesti ja toiminnallisesti riippumattomia toinen toisistaan. (Jyränki 2003, 146–148.)

Montesquieu kehitti vallanjako-opin, koska hänen mukaansa valta turmelee aina

haltijaansa (ibid., 1748). Opin mukaan valtiovaltaan kuuluvia valtuuksia tulee jakaa eri tahojen käytettäväksi, eri valtioneelimille ja niiden kautta yhteiskunnan eri voimaryhmille, "jotta valta hillitsee vallan". Montesquieun opin mukainen vallanjakokaava voidaan huomata myös Suomen perustuslaista. (Jyränki 2003, 146–148.)

Yleisesti ajatellaan, että parlamentarismi tarkoittaa parlamentaarista hallitustapaa, joka on kansanvaltaisen vallankäytön ja vallanvaihdon mekanismi poliittisen kilpailun ja vapaan valinnan yhteiskunnissa. Parlamentarismi muodostaa yhden luokan siinä tyyppiä, joka on tapana suorittaa länsimaiden hallitusjärjestelmien piirissä. Tyyppijako tapahtuu ensisijaisten valtiolaitosten äänestäjäkunnan, kansanedustajakunnan, ministeristön ja valtionpäämiehen keskinäistä tehtävän- ja vallanjakoa sekä vuorovaikutussuhdetta ajatellen. Muut vaihtoehdot ovat presidenttikeskkeinen järjestelmä ja eduskuntakeskeinen järjestelmä. (Nousiainen 1998, 233.)

Parlamentarismiksi nimitetty järjestelmä, jossa kansaneduskunta tavalla tai toisella näkyvästi rajoittaa ja valvoo hallituksen valtaa, on laajasti mielletty parlamentarismiksi. Ahtaampi parlamentaarinen hallitustapa on tavanomainen Länsi-Euroopan valtioille, sillä tarkoitetaan luottamuksellisen ja johdonmukaisen yhteistyön aikaansaamista kyseisten toimijoiden kesken sellaisen vuorovaikutussuhteen avulla, että äänestäjäkunta määrää eduskunnan kokoonpanon ja poliittiset päälinjat. Tällöin eduskunta puoluerakenteensa välityksellä määrää ministeristön kokoonpanon perusteet ja sen politiikan yleisen suunnan. On muistettava, että ministeristö voi olla riippuvainen myös sen muodollisesti nimittävstä valtionpäämiehestä. Ministeristö käyttää olennaisesti hallitusvaltaa eli määrää pääasiallisesti myös valtionpäämiehen päätösten sisällön. (Nousiainen 1998, 233.)

Kuten jo luvun alussa mainitsin, konkreettisesti parlamentaarisen järjestelmän päätunnusmerkkinä on tapana pitää sitä, että hallitukselle kuuluvaa valtaa tosiasiallisesti käyttävän ministeristön täytyy nauttia eduskunnan luottamusta eli olla sille poliittisesti vastuunalainen. Luottamuksena pidetään sitä, että eduskunnan enemmistön tulee aktiivisesti tukea tai ainakin passiivisesti sietää kulloistakin ministeristöä. Ministeristön

tai sen yksittäisen jäsenen on erottava, jos osoittautuu, että hän on menettänyt tuon luottamuksen. Koska monen puolueen järjestelmän maissa ei todellisesta luottamussuhteesta kuitenkaan saata aina puhua ja vähemmistöhallitukset nauttivat harvoin luottamusta eduskunnan taholta, voidaan parlamentarismi realistisemmin määrittää järjestelmäksi, jossa ministeristöt säännönmukaisesti edustavat kansaneduskunnan tiettyjä ajatussuuntia tai ryhmiä. Samaan aikaan ministerit ovat valtiosäännön tai vakiintuneen tavan perusteella velvolliset eroamaan joutuessaan selvään ristiriitaan eduskunnan enemmistön kanssa. (Nousiainen 1998, 233–234.)

Suomi on ollut parlamentaarinen demokratia vuodesta 1919 lähtien. Suomessa perustuslain 3§ ilmaisee parlamentarismien periaatteen: valtioneuvoston jäsenten on nautittava eduskunnan luottamusta. Perusperiaate on, että kansalaisten on voitava valvoa hallitus- ja hallintotoiminnan tarkoituksenmukaisuutta, periaatteessa kaikilla hallintotoiminnan tasoilla. Yleisesti on katsottu, että parlamentarismien perusperiaatteen mukaan valvonta tapahtuu välillisesti kansanedustuslaitoksen kautta toteutuvalla ministeristön poliittisella valvonnalla tai välittömästi siten, että kansa valitsee hallituksen johtajan (presidentin). (Jyränki 2003, 145, 152, 154.) Suomessa valvonta tapahtuu välillisesti eduskunnan kautta ja vielä konkreettisemmin hallitus–oppositio-jaon avulla.

Jos katsomme historiallisen kehityksen kautta parlamentarismia, silloin puhutaan dualistisesta parlamentarismista, jota aikanaan seurasi parlamentarismien monistinen muoto. Dualistisen parlamentarismien vaiheessa niin monarkki kuin kansanedustuslaitos pystyvät kumpikin pakottamaan ministeristön eroamaan. Monistisessa vaiheessa ministeristö siirtyy kokonaan toimimaan parlamentin luottamuksen varassa. Dualismia on edelleen havaittavissa erinäisissä tasavaltaisiin oloihin sovitetuissa puoliparlamentaarisissa tai puolipresidentillisissä järjestelmissä. On sanottu, että parlamentarismien dualistinen vaihe tuotti 1800-luvun alkupuoliskolla modernin ministeristön. Monistisen parlamentaarinen malli kehittyi silloin, kun parlamentille tunnustettiin valta yksin valvoa hallitusta poliittisesti. Ministeristö toimii eduskunnan enemmistön luottamuksen varassa ja valtionpäämies puolestaan jättää tosiasiallisesti valtuutensa poliittisesti vastuunalaisen ministeristön käytettäväksi. Valitsijakunnan asiana on parlamentin poliittinen valvonta. (Jyränki 2003, 152.)

Tosiasiallisesti parlamentarismi vie tai saattaa viedä lainsäädäntö- ja hallitusvallan yhdentymiseen. Tämä tarkoittaa nykyajan valtioissa sitä, että lainsäädäntö-toimien sisällöstä on tullut keskeinen hallituspolitiikan kohde. Lakien valmistelu kuuluu käytännössä kokonaisuudessaan hallitukselle huolimatta kansanedustajien muodollisesta aloitevallasta. Parlamentaarinen hallitus pystyy lainvalmistelukoneiston avulla ohjaamaan lainsäädäntötoimintaa. Näin ajateltuna parlaamentaarinen järjestelmä on hyvin etäällä vallanjaon perusmuunnelmista, koska toimeenpanovalta ja lainsäädäntövalta ovat yhteensulautuneet. Parlamentarismin ajatellaan täten johtavan ainakin monistisessa muodossaan tosiasiasa helposti valtiovallan melkoiseen keskitykseen. Keskityksen jatkuminen ja tulokset alistetaan eduskunnan vaalikauden päättyessä kokonaan perusvalitsijain harkintaan. Vaalikausien aikana ministeristö, joka ei ole kansan välittömästi valitsema, tosiasiasa valvoo poliittisesti hyvin pitkälle kansan valitseman eduskunnan toimintaa, kun asiointilan demokratiassa tietenkin pitäisi olla päinvastoin. (Jyränki 2003, 148, 152–153.)

Syitä parlamenttien heikentymiseen tutkijat ovat antaneet niin kansallisia kuin globaaleja. Kansallisina syinä on pidetty hallituksen ja vastuullisten virkamiesten vallan kasvua kansanedustajalaitosten tosiasiallisen vaikutusvallan kustannuksella. Globaaleina syinä taas pidetään Euroopan integraation ja globaalien sopimusten sekä oikeuslaitoksen kasvavan roolin vieneen todellisen vaikutusvallan kansanedustuslaitoksilta. (Cygan 2013, 66; Raunio ja Wiberg, 2014, 7-8.)

Raunio ja Wiberg (2014) kuitenkin ovat teoksessaan *Eduskunta: Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla* todenneet, että Suomen tilanne poikkeaa ainakin osittain yleisestä kehityksestä. Syynä he pitävät uutta perustuslakia, joka vahvisti hallituksen ja eduskunnan poliittista asemaa. (Raunio ja Wiberg 2014, 7.)

Suomessa uusi perustuslaki otettiin käyttöön vuonna 2000. Lainsäädäntö- ja hallitusvallan yhentyminen on todellista myös Suomessa, mutta uutta perustuslakia säädettäessä pyrittiin siihen, että nimitettävän hallituksen kokoonpano vastaisi eduskunnan tahtoa niin pitkälle kuin mahdollista. Uudessa perustuslaissa haluttiin myös

tunnustaa eduskuntaryhmät poliittisena toimijana, mikä vahvisti eduskuntaryhmien asemaa ja sen myötä eduskunnan asemaa (Eduskunta 2016 b). Parlamentarismin periaate täsmentää Suomen valtiosääntöisessä järjestelmässä demokratiaa eli kansanvalta periaatetta ja eduskunnan ensisijaisuuden periaatetta. (Jyränki 2003, 158.)

Uusi perustuslaki takaa sen, että Suomen poliittisessa järjestelmässä korostuu ministeristön ja eduskunnan yhteistoiminta hallitusasioita hoidettaessa. Ministerin poliittinen vastuunalaisuus tehostaa parlamentin valtuuksien, toimintamuotojen ja tiedonhankintamekanismien käyttämistä myös parlamentaarisen valvonnan tarkoituksiin. Kansanedustajan jäsenyys ministeriössä ja ministerin oikeus olla parlamentin jäsenenä takaavat sen, että voidaan säilyttää ministerien kiinteät yhteydet eduskuntaan ja tosiasiallisesti varmistaa, että ministerit ovat mahdollisimman usein muiden kansanedustajien tavoitettavissa vastaamassa eduskunnassa hallituksen politiikasta ja puolustamassa sitä. (Jyränki 2003, 158.)

On siis painotettava, että Suomessa parlamentarismi ei yhteensulauta hallituslaitosta ja eduskuntaenemmistöä, vaan pitää nämä kaksi erillisinä. Nämä laitokset nähdään kilpailevina ja toisiaan tasapainottavina tekijöinä. Syinä on pidetty presidentin itsenäistä asemaa kansan edustajana Suomessa ja fragmentoituneen puoluelaitoksen synnyttämiä koalitionmuodostuksen vaikeuksia. Samoin yhtenä syynä pidetään sitä, että ministereitä on rekrytoitu suhteellisen paljon eduskunnan ulkopuolelta ja täten on haluttu loitontaa ministeristöt eduskunnasta. On myös muistettava, ettei valiokuntien jäseniksi voida valita ministereitä. (Nousiainen 1998, 256.)

Vallanjakojärjestelmän näkökulmasta ajateltuna muodollisia sanktioita ja niiden käyttömahdollisuuksia on hallituksen puolelta eduskunnan hajotusoikeus, jolla voidaan jarruttaa eduskunnan toimintaa tai vedota ristiriidan sattuessa äänestäjiin. Eduskunnan enemmistön kannalta tällainen hajottaminen on monella tapaa kielteinen tapahtuma. Eduskuntaa vastaan hajotusoikeutta ei ole kertaakaan Suomessa käytetty järjestelmällisenä aseena. Toimenpiteellä on pyritty enemmänkin parlamentaarisen ilmapiirin puhdistamiseen ja edellytysten luomiseen enemmistöhallituksille. Enemmän käytössä ovat olleet lainsäädäntö veto ja ajoittain myös budjettiveto, joilla on mitätöity

eduskunnan päätöksiä. Huomioitavaa on, ettei niitä ole käytetty ensiarvoisissa politiikkakysymyksissä. (Nousiainen 1998, 256.)

Näistä klassisista määritelmistä otan tutkimukseeni vain eduskunnan tehtävän valvoa hallituksen tekemisiä ja tekemättä jättämisistä. Seuraavassa alaluvussa paneudun ajatukseen, ettei parlamentarisoiminen ole vain hallitsemisen tekniikka vaan poliittisen kulttuurin ja ajattelun tyyli, retoriikka ja debatoimisen politiikan malliesimerkki (Palonen 2012).

3.3.1 Parlamentarismi retorisenä politiikkana

Tutkimuksessa käytän Kari Palosen (2012) määrittelemää parlamentarismien ajatustapaa, käsitteistöä ja retoriikkaa hyväkseni. Tässä luvussa esittelen ne viimeiseksi, sitä ennen avaan lukijalle yleisesti retoriikkaa ja Perelmanin uuden retoriikan tutkimusta.

Tulopolitiikasta puhuttaessa keskitettyyn tulopolitiikkaan osallistujat koettavat epäilemättä vaikuttaa sekä toistensa, että laajemminkin ihmisten mielipiteisiin. Osallistujat yrittävät suostutella ja taivutella toisia omien näkökantojensa taakse, sen vuoksi tulopolitiikasta voidaan puhua myös retorisenä toimintana. (Kyntäjä 1993, 49.)

Retoriikka voidaan määritellä opiksi siitä, miten asia esitetään vakuuttavasti ja suostuttelevaksi puhutun sanan keinoin (Haapanen 1998, 23). Retoriikkaan ei voi olla törmäämättä ihmistieteitä koskevassa akateemisessa keskustelussa. Retoriikan traditiot ja käyttötavat ovat hyvin moninaiset, ettei kysymys ole mistään yhdestä oppirakennelmasta tai metodista. (Palonen ja Summa 1998, 7.)

Retoriikkaa voidaan luokitella sen mukaan, mihin kielenkäytön tasoon kiinnitetään huomio. Voidaan erotella puheiden tai esitysten retoriikka, argumentoinnin retoriikka sekä trooppien tai kielikuvien retoriikka. Puheita, tekstejä ja kuvia tarkastellaan kokonaisuutena arvioiden niiden taidokkuutta tai vaikuttavuutta suhteessa yleisöön. Argumentoinnin retoriikassa suunnataan huomio esityksen niihin puoliin, joilla pyritään

muuttamaan tai vahvistamaan yleisön käsityksiä asioista. Trooppiretoriikalla tarkoitetaan sitä, että retoriikkaa voidaan tarkastella taidonilmaisuna tai argumentoinnin välineenä, mutta siinä voidaan nähdä myös avaimia jonkin tekstin, kirjoittajan tai aikakauden kielen tyyppillisten tai yksilöllisten ajatusmuotojen tai tyylien tutkimiseen. (Palonen ja Summa 1998, 10.)

Politiikka voidaan tyyppitellä poliittisen toiminnan näkökulmasta. Näitä politiikan retoriikan tyyppejä ovat policy-, polity-, politikointi- ja politisointiretoriikat (Palonen 1993). Nimitykset kertovat samalla, kuinka monenlaisista näkökulmista retoriikalla on merkitystä politiikalle. (Palonen ja Summa 1998, 11.)

Policy-retoriikkaa käytetään tilanteessa, jossa monista jotakin tiettyä kysymystä koskevista vaihtoehdoista on valittava jokin yhtenäinen linja. Kysymys on ratkaisutilanteesta, jossa policyn valinta koetaan suhteellisen pysyväksi ja ajatellaan, että sitä on vaikea muuttaa. Kyse voi olla esimerkiksi kansanäänestyksestä tai budjetin sisällön muodostumisesta, joita voidaan arvioida policy-perspektiivistä, jolloin kylläkin politikointi käsitetään vain valmistelevana vaiheena ja polityn puitteet annettuina. (Palonen ja Summa 1998, 11–12.)

Politikointiretoriikka nostaa toimijoiden välisen kamppailun tulosten yläpuolelle. Policyn lukkoonlyönti on vain uusi käänne kamppailussa. Poliitikassa tulokset ovat aina ennakoimattomia, suhteellisia ja tulkinnanvaraisia. On helppo ymmärtää, että taito toimia poliittisesti vaihtuvissa tilanteissa on ”asiakysymysten” ratkaisemista tärkeämpää. Tutkimukset poliitikkojen tyypeistä, politikoinnin retorisista tyyleistä ja strategioista ovat keskeisiä kamppailu- ja kampanjatilanteiden retoriikalle. (Palonen ja Summa 1998, 12.)

Polity-retoriikassa tilanteet joissa poliittisuus näyttäytyy vakiintuneiden toimintatapojen, normien ja rakenteiden merkityskenttänä ovat keskiössä. Klassisina teemoina pidetään valtiosääntöä ja poliittisia oikeuksia, parlamenttien ja puolueiden sääntöjä sekä ohjelmia ja puhekäytäntöjä. Politisointiretoriikka kiinnittää huomion pelivaran osoittamiseen ja avaamiseen, ja siinä on aina historiallinen, ajallinen ja katkoksellinen ulottuvuus. Tämä ilmenee uusien kysymysten tematisointina, vakiintuneen polityn purkamisena tai sen

mahdollisuuksien horisontin uudelleen tulkintana. (Palonen ja Summa 1998, 12.)

Tutkimuksessani käytän argumentointia painottavaa modernia retoriikkatutkimusta. Chaim Perelman luetaan yhdeksi uuden retoriikan keskeisemmäksi teoreetikoksi. Uudessa retoriikassa tutkitaan kaikenlaisille yleisölle tarkoitettuja esityksiä, aina väkijoukoista asiantuntijapalavereihin. Ei ole merkitystä, osoitetaanko esitys koko ihmiskunnalle vai yhdelle ihmiselle, tai onko kyse argumenteista, jotka esitämme itsellemme yksityisessä pohdinnassa. Jos tutkimuskohteena on ei-demonstratiivinen esitys eli johtopäätös, joka ei nojaa muodollisesti päteviin päätelmiin tai enemmän tai vähemmän mekaaniseen kalkyyliin, uuden retoriikan nimellä kulkeva argumentaatioteoria kattaa kaikki vakuuttamiseen tai suostutteluun tähtäävät esitykset yleisöstä tai käsitelystä asioista riippumatta. (Perelman 1996, 11–12.)

Uuden retoriikan tutkimuksessa keskiössä ovat argumentaatio, puhuja ja yleisö. Argumentaatiolla pyritään aina vaikuttamaan yleisöön, muuttamaan sen vakaumusta tai taipumuksia ja hakemaan sen kannatusta. Argumentaatio tapahtuu luonnollisella kielellä, jossa tulkinnallisuutta ei voida sulkea pois. Argumentaatiossa ei pyritä johtamaan seuraamuksia premisseistä vaan hankkimaan tai vahvistamaan yleisön hyväksyntää tai kannatusta esitetyille väitteille. Argumentaatio ei tapahdu tyhjiössä. Perelman on puhunutkin ”henkien kohtaamisesta” puhujan ja yleisön välillä. Jokainen yleisö, joka tunnustaa kohtaamisen merkityksen, pyrkii edistämään ja voi joskus vaatiakin sitä. Esimerkiksi parlamentarismi velvoittaa hallituksen määrääjain testaamaan kannatuksensa. Parlamentaarinen perinne myös määrää tiettyyn mittaan sen, mitä puheen ja viestinnän on määrä koskea. (Perelman 1996, 16–17.)

Argumentaatio edellyttää siis aina tiettyä kohtaamista ja yhteisymmärrystä, jota yhteiskunnalliset ja poliittiset laitokset voivat joko edistää tai ehkäistä. Vaikka sanan- ja julkaisuvapaus ovat osa liberaalia yhteiskuntaa, puhuminen ja kuulluksi tuleminen ei ole mahdollista kenelle vain tai joka tilanteessa. Perelmanin mukaan yleisö, jolle poliitikko parlamentissa argumentaationsa kohdistaa, on hankala määrittää. Yleisönä ei voida pitää kaikkia niitä, jotka käytännössä kuuntelevat argumentaatiota, esimerkiksi täysistunnon radion kuuntelijat, television katsojat tai opposition edustajat poliittisessa keskustelussa,

joka tähtää ennen kaikkea parlamenttienemmistön rivien lujittamiseen. Yleisö ei siten välttämättä koostu niistä, joiden puoleen puhuja välittömästi kääntyy. (Perelman 1996, 18, 20–21.)

Kaikki ne, joihin puhuja haluaa argumentaatiollaan vaikuttaa, ovat Perelmanin mukaan argumentaation yleisö. Tämä joukko tietenkin vaihtelee tuntuvasti, aina yksityisestä pohdinnasta koko ihmiskuntaan saakka. Universaaliyleisölle vetoavassa esityksessä tarvitaan samanlaista perinpohjaista keskustelua kuin vain yhdelle tai muutamalle henkilölle puhuttaessa. (Perelman 1996, 20.)

Perelman tekee eron suostuttelun ja vakuuttamisen välillä. Suostuttelulla tähdätään erityisyleisölle suunnattuihin esityksiin ja vakuuttamista taas käytetään universaaliyleisöön vedottaessa. Erottelu ei riipu kuulijoiden määrästä vaan puhujan pyrkimyksestä. Vakuuttavan esityksen premissit ja argumentit katsotaan olevan yleistettävissä eli periaatteessa koko universaaliyleisön hyväksyttävissä. Perelman ei siis liitä suostuttelua mielikuvitukseen, tunteisiin ja yleensä henkisiin toimintoihin ja vakuuttamista taas järkeen. Jo Aristoteles jakoi puheet kolmeen eri lajiin: poliittisiin puheisiin, oikeuspuheisiin ja ylistyspuheisiin. Poliittisessa puheessa neuvotaan, varoitetaan ja suositellaan lopuksi otollisimmalta näyttävää vaihtoehtoa. (Perelman 1996, 24–26.)

Dialektiikka eli kiistelyn ja vastakkainasettelun tekniikka ovat keskeistä filosofisessa argumentaatiossa. Samoin Kari Palonen (2012) on kirjassaan Parlamentarismi retorisena politiikkana korostanut vastakkaisten näkökulmien ja niiden kannattajien välistä kiistelyä parlamentaarisen politiikan käsitteellisenä edellytyksenä. Max Weberin tavoin hän ymmärtää parlamentaarisen politiikan ideaalityypiksi, jota voi poliittisesti käyttää sekä parlamenteissa että niiden ulkopuolella. Parlamentarisoiminen ei ole Palosen mukaan vain hallitsemisen tekniikka, vaan poliittisen kulttuurin ja ajattelun tyyli, retoriikan ja debatoimisen politiikan malliesimerkki.

Parlamentarismi on Palosen mukaan siis erityinen retorinen politiikan tyyli. Sen tehtävä on yhdistää hallituksen vastuullisuus parlamenteille, parlamentaaristen menettelytapojen

sekä parlamentaarisen puhekulttuurin aspektit. Parlamentarismin retorinen merkitys ilmenee myös siinä, että parlamentin jäsenyys muovaa henkilön poliittista profiilia. Poliitikon odotetaan puhuvan eri tavalla sekä parlamentaariselle yleisölle että parlamentaarisen poliittisen kulttuurin käytäntöjä seuraten. Kansanedustajat politikoivat hyödyntäen tiettyjä menettelytapoja ja puhekulttuurin käytäntöjä. Menettelytavat ja käytännöt he suhteuttavat parlamentin voimasuhteisiin ja yleiseen poliittiseen tilanteeseen. Retorisella luennalla parlamentaarista debaattia ja puheista voi löytää paljon poliittisesti merkittävää ja kiinnostavaa. (Palonen 2012, 61.)

Parlamenteissa edustajat pääsevät tarkastelemaan asioita vastakkaisista näkökulmista. Klassisen retoriikan merkitys parlamentaariselle politiikalle on, että käsiteltävät asiat ovat periaatteessa avoimia kysymyksiä. Jo esityslistalla olevat ja kaikki sille tulevat uudet asiat ovat kiistanalaisia. Parlamentit nojaavat näin retoriikan johtoidealle. Jotta esiin tulevia asioita eli aloitteita ja esityksiä, kuten tilanteen analyseja, voi kunnolla ymmärtää, tulee niitä käsitellä vastakkaisista näkökulmista. Näkökulmat eivät ole oikeita tai väriä vaan niillä on ainoastaan tiettyjä vahvuuksia ja heikkouksia, ja myös kukin vahvuus tai heikkous on aina mahdollista kyseenalaistaa ja kääntää päinvastaiseksi aikaisempaan käytäntöön verrattuna. (Palonen 2012, 109–110.)

Palonen (2012) ymmärtää retorisen politiikan tyylin teoiksi, jotka ovat yhteistä eri maiden parlamenteille. Parlamenteissa politikoidaan puhumalla keskenään tasa-arvoisten edustajien vertaisyleisölle käyttäen hyväksi erityisiä parlamentaarisen politiikan menettelytapoja, puhekulttuurin käytäntöjä ja aikatauluja. Yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden oloissa edustaminen on suhteellisen ongelmaton ja puhe puolesta ja vastaan on parlamentaarisen politiikan perustava toimintatyyppi ja sen vuoksi Palonen haluaisi muuttaa eduskunnan nimeksi puhekunnan. Ei siksi, ettei muuallakaan puhuttaisi, vaan siksi, että parlamentaarinen proseduuri nojaa puheiden varaan. (ibid., 2012, 110, 236.)

Parlamentaarisen retoriikan erityisluonne voidaan nähdä myös politiikan proseduralisoinnissa. Parlamentissa käsiteltävä asia muuttuu kysymykseksi, jota käsitellään tietyssä esityslistan kohdassa, erityisten parlamentaaristen menettelytapojen

mukaisesti. Parlamentaarin puhe on taitoa puhua asioista asianmukaisella tavalla proseduurin puitteissa. Taitava poliitikko huomioi puheen erot suhteessa sekä aikaan että paikkaan. Ajalla tässä tarkoitetaan esimerkiksi lakiesityksen eri käsittelyn vaiheita ja paikalla esimerkiksi täysistunto- ja valiokuntapuheita. (Palonen 2012, 110.)

Parlamentaarin retoriikka onkin menettelytapa, joka mahdollistaa ns. epäriidun pelin eli tunnistamisen ja julkisen kritiikin. Menettelytavalle tunnusomaista on kysymysten tarkastelu vastakkaisista näkökulmista sekä debatti niiden puoltajien ja vastustajien välillä. Ilman juuri eri näkemyksiä parlamentin asialistalla oleviin kysymyksiin ja menettelyä, jolla sen jäsenet väittelevät niistä, ei parlamentaarista politiikkaa voida ymmärtää. Lainsäädännölliset aloitteet ja esitykset voidaan kunnolla arvioida vain jos niitä tarkastellaan vastakkaisista näkökulmista. (Palonen 2012, 67, 140, 163.)

Tutkimuskysymyksenäni ”toteutuuko eduskunnan valvontatehtävä täysistuntoareenalla keskitetyn tulopolitiikan osalta”, onkin tarkastelua siihen tarkastellaanko keskitettyä tulopolitiikkaa vastakkaisista näkökulmista. Vaikka näkökulmat eivät ole oikeita tai vääriä, on ne mahdollista kyseenalaistaa. Hallituksen esitykset on voitava kunnolla arvioida. Arviointi tapahtuu vain jos esityksiä tarkastellaan vastakkaisista näkökulmista.

4. AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkijan on määriteltävä tutkimuskysymyksensä tarkoin. Jokainen tutkimus tarvitsee myös tutkimusmetodin, jotta aineistossa olevat havainnot voidaan erottaa tutkimuksen tuloksista. Metodi koostuu sekä käytännöistä ja operaatioista, joiden avulla voidaan tuottaa havaintoja, että niistä säännöistä, joiden mukaan näitä havaintoja voidaan edelleen muokata ja tulkita, niin että voidaan arvioida niiden merkitystä johtolankoina. Metodi on myös eksplikoitava, sillä tarvitaan selkeitä sääntöjä siitä, millaisista havainnoista on lupa mitään päätellä. On muistettava, että metodin on oltava sopusoinnissa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen kanssa. (Alasuutari 2011, 82.)

Pro gradu -tutkielmani on metodiopillisesti kvalitatiivinen tutkielma ja sisällönanalyysi, jossa sivutaan diskurssianalyysia ja poliittista retoriikkaa. Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään ihmisen toimintaa ja merkity maailmaa (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 139). Sisällönerittelyä käytän analyysissäni, jotta pystyn tuomaan tutkimukseni tulokset esille paremmin. Sisällönerittelyllä tarkoitan tutkimuksessani sitä, että aineiston sisältöä kuvataan kvantitatiivisesti.

Tutkimuksessani käytän primäärilähteenä eduskunnan täysistuntojen istuntopöytäkirjoja vuosilta 2005–2013. Valitsin eduskunnan täysistunnoissa käytävät puheenvuorot tarkastelun kohteeksi, koska täysistunnot ovat eduskunnan ainoa julkinen foorumi, jolla eduskuntaryhmien erilaiset tavoitteet, näkemykset ja perustelut voidaan julkisesti tuoda esille (Pekonen 2011, 102). Eduskunnan yksi keskeisimmistä tehtävistä on lakien säätäminen, ja se tapahtuu täysistunnoissa. Täysistunnot ovat myös tärkeä ajankohtaisen poliittisen keskustelun foorumi. (Eduskunta 2016 a.) Myös Wibergin (2014) mukaan täysistuntoareenalla kansanedustajat vaativat hallitusta vastuuseen toimistaan ja toimimattomuudestaan. Tätä kutsutaan myös kysymysinstituution käytöksi, jossa edustajat kohdistavat huomion havaitsemiinsa epäkohtiin (ibid., 204.).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää rajata aineisto mahdollisimman hyvin. Laadullisen analyysin tarkoitus on tuoda selkeyttä aineistoon ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Aineisto tiivistetään analyysillä kadottamatta silti sen sisältämää

informaatiota. Päinvastoin pyritään informaatioarvon kasvattamiseen luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola ja Suoranta 2003, 119, 137.)

Käytän tutkimuksessani ohjelmaa nimeltä Nvivo. Ohjelman avulla selkeytän ja järjestän aineistoni. Nvivon avulla ennen kaikkea hallitsen laajaa aineistoani (Rantala 2001, 88). Ohjelman avulla etsin eduskunnan täysistuntopöytäkirjoista vuosilta 2005–2013 keskitetyn tulopolitiikan puheenvuoroja. Syötän täysistuntopöytäkirjat Nvivo-ohjelmaan ja ohjelma löytää hakusanojeni avulla kansanedustajien puheenvuorot, jotka käsittelevät keskitettyä tulopolitiikkaa.

Jotta löydän tutkimukseni kannalta aiheelliset täysistuntopöytäkirjat, käytän lumipallotekniikkaa hakusanojen kanssa. Hakusanoina käytän ”tupo”, ”korpora*”, ”tulopoli*” ja ”työmarkkinajärjes*”. Kolme hakusanaa on katkaistu, jolloin hakuun saadaan mukaan hakusanan eri taivutusmuodot. Katkaisun merkinä käytän tässä tutkimuksessa "*". Laaja hakusanojen määrä ja katkaisu takaavat, että saan merkitykselliset täysistuntopöytäkirjat aineistooni.

Hakusanahaut teen ensiksi eduskunnan omilla verkkosivuilla (Eduskunta 2016 a) ja sen jälkeen jatkan aineiston työstämistä Nvivo-ohjelman avulla. Eduskunnan verkkosivuilta hakusanojeni avulla löytämäni täysistuntopöytäkirjat vien Nvivo-ohjelmaan.

Nvivon avulla luokittelen aineiston. Kun olen löytänyt aineistostani keskitettyä tulopolitiikkaa koskevan puheenvuoron, koodaan puheenvuoron.

Koodauksessa otetaan huomioon seuraavat kysymykset:

1. Minkä hallituksen aikaan puheenvuoro on tehty?
2. Mikä on kansanedustajan (puheenvuoron pitäjän) puolue?
3. Onko kansanedustajan puolue hallituksessa vai oppositiossa?
4. Onko kansanedustajan puolue vaalipuolue vai korporatiivinen puolue?
5. Miten kansanedustaja suhtautuu keskitettyyn tulopolitiikkaan? Toisin sanoen, minkälainen suhtautuminen kansanedustajalla on keskitettyyn tulopolitiikkaan tässä kyseisessä puheenvuorossa: onko suhtautuminen myönteistä, neutraalia vai

negatiivista keskitettyä tulopolitiikkaa kohtaan? Myönteinen suhtautuminen puheenvuorossa on hallituksen toimintaa tukeva, kannustava tai jopa kehuva. Negatiivisella suhtautumisella tarkoitan, että onko hallituksen tekemä kolmikantainen keskitetty tulopolitiikka kyseenalaistettu. Neutraalissa suhtautumisessa ei ole huomattavaa suuntautumista myönteiseen eikä negatiiviseen.

Jotta varmistan, että saan kaikki tutkimukseni kannalta relevantit puheenvuorot mukaan aineistoon, luen kansanedustajan puheenvuoron ympäriltä myös muiden puheenvuoroja. Jos myös joku muu kansanedustaja on puhunut keskitetystä tulopolitiikasta, koodaan löydetty puheenvuorot edellä mainitun kaavan mukaisesti.

Metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmän luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin eli onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on luvattu ja reliabiliteetin eli tutkimustulosten toistettavuuden käsittein. Laadullisen tutkimuksen piirissä näiden käsitteiden käyttöä on kritisoitu pääasiallisesti siksi, että ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä ja käsitteinä niiden ala vastaa lähinnä vain määrällisen tutkimuksen tarpeita. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 136.)

Jotta tutkimukseni olisi luotettava, tarkennan sen luotettavuutta triangulaation avulla (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2000; Tuomi ja Sarajärvi 2009, 142). Yksinkertaisesti sanottuna triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten aineistojen, teorioiden ja/tai menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa (Eskola ja Suoranta 2003, 68).

Voidaan erotellaan toisistaan neljä eri tapaa trianguloida tutkimuksessa. Aineistotriangulaatiossa tutkimuksessa yhdistellään useammanlaisia aineistoja keskenään. Kyseessä on tiedon kohteeseen liittyvä triangulaatio eli tietoa kerätään monelta eri tiedonantoryhmältä. Tutkijatriangulaatiossa useampi tutkija tutkii samaa ilmiötä ja on mukana osassa tutkimusta tai koko tutkimusprosessissa. Tutkijoiden on myös päästävä yksimielisyyteen erilaisista tutkimuksen ratkaisuista. Teoriatrigulaatiossa tutkimusaineiston tulkinnassa hyödynnetään useita teoreettisia näkökulmia. Näin tutkimuksen näkökulmaa laajennetaan. Denzinin

menetelmätriangulaatiolla tarkoitetaan tutkimuskohteen tutkimista useilla eri aineistohankinta- ja tutkimusmenetelmillä. On myös olemassa monitriangulaatio, jossa kahta tai useampaa triangulaation päätyyppiä yhdistellään. (Denzin 1978; Eskola ja Suoranta 2003, 69–70; Tuomi ja Sarajärvi 2009, 144–145.)

Laadullinen tutkimus on koko ajan kehittynyt ja painotus on siirtynyt yhä enemmän analyysimenetelmiin; on alettu puhua myös viidennestä tavasta trianguloida. Analyysimenetelmien triangulaatiossa tutkimustulokset voidaan osoittaa oikeiksi käyttämällä erilaisia tilastollisia testejä tai laadullisia analyysimenetelmiä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 145) mukaan tämä triangulaation muoto on yhdisteltävissä Denzinin menetelmätriangulaatioon. Erottelu tehdään vain aineiston keruun ja analyysin välille.

Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan triangulaatio ei ole käsitteenä eikä menetelmänä lainkaan ongelmaton laadullisessa tutkimuksessa käytettäessä. Problemaattisuus saattaa tulla esiin metodien eli määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistämisessä. Toiset ovat sitä mieltä, että laadullisen ja määrällisen tutkimuksen analyysimenetelmiä voidaan käyttää samassa tutkimuksessa, kun toisen ääripään mukaan se on täysin perusteetonta. Kysymys onkin: "Onko menetelmillä metodologista taustaa vai ovatko menetelmät jotain itsessään?". Voiko metodi olla irrallaan tutkimuksen metodologiasta vai ohjaako tutkimuksen metodologia metodin valintaa? (Tuomi ja Sarajärvi 2009 142–143, 146.)

Tässä tutkimuksessa metodi voi olla irrallaan tutkimuksen metodologiasta. Triangulaatio auttaa tutkittavan ilmiön kokonaisuuden hahmottamisessa eli määrällinen ja laadullinen metodi kertovat samasta metodisesti yhteismitallisesta sosiaalisesta todellisuudesta, vaikkakin eri asioita (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 148).

Tutkimuksessani triangulaatio tarkoittaa sitä, että lähestyn tutkittavaa ilmiötä eli eduskunnan roolia kolmikannassa metodien yhdistämisellä eli määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistämisellä. Triangulaation avulla pyritään kohottamaan tutkimuksen luotettavuutta. Sen avulla myös osoitetaan, ettei jokin tulos ole pelkästään sattumanvarainen, sillä sama tulos on saavutettu useilla eri lähestymistavoilla. (VirtuaaliAMK 2007.)

Tutkimuksessani teoreettisena viitekehyksenä käytän parlamentarismia. Tutkielmassani otan huomioon tutkiessani puheita, että kieli on sosiaalista toimintaa, jossa näyttäytyy puhujan arvot, normit ja säännöt. Myös sosiaalisella toiminnalla kerromme itsestämme, toimimme rooleissa ja nivomme itsemme yhteisöiksi. Diskurssitutkimuksesta kerron enemmän seuraavassa luvussa 4.1. Retoriikkaa ja diskurssianalyysia käytän tutkimuksessani yleisellä tasolla: kenelle puhutaan ja mistä intressinäkökulmasta?

Otan huomioon tutkimuksessani Palosen (2012) ajatuksen, ettei parlamentarisoiminen ole vain hallitsemisen tekniikka vaan poliittisen kulttuurin ja ajattelun tyyli, retoriikka ja debatoimisen politiikan malliesimerkki. Parlamentaarisesta politiikan ideaalityyppi on vastakkaisten näkökulmien ja niiden kannattajien kiistely, joten tutkimuksessani selvitän, tarkastellaanko keskitettyä tulopolitiikkaa vastakkaisista näkökulmista eli onko kritisointia huomattavissa kansanedustajien puheenvuoroissa.

4.1 Kansanedustajien puheet diskurssitutkimuksen kohteena

Tässä luvussa tarkastelen lyhyesti diskurssitutkimusta yleisellä, metodologisella tasolla, koska aineistoni havaintoyksikkönä ovat eduskunnan täysistunnoissa puhutut puheenvuorot.

Yleisesti ottaen diskurssitutkija tarkastelee, miten ihmiset jotakin asiaa eri tilanteissa, eri aikoina ja eri paikoissa kuvailevat ja miten sitä selitetään. Erilaisilla sanoilla ja ilmauksilla (kielellä) ei ole ainuttakaan pysyvää merkitystä, vaan merkitykset voivat muuttua ja kieltä voidaan käyttää useammassakin merkityksessä eri tilanteissa. Merkitysten neuvottelu, siihen liittyvät jännitteet ja käytänteet, säännöt, ehdot ja seuraukset ovat diskurssitutkijan mielenkiinnon kohteena tutkimuksessa. Diskurssitutkimuksella tarkastellaan, miten erilaisia todellisuuksia ja tapahtumia merkityksellistetään, millä ehdoilla niitä voidaan merkityksellistää ja millaisia seurauksia tällä toiminnalla on. Diskurssitutkimuksen kiinnostuksen kohteena ei ole niinkään se, mikä versioista on ”totuullisin” vaan pikemminkin erilaisten versioiden painoarvo. Millaiset merkitykset

ovat vallalla, marginaalissa tai puuttuvia ja miksi? (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 11–13.)

Diskurssitutkimuksessa yhtenä perusajatuksena on, että kielenkäyttö on aina paitsi kielellistä myös sosiaalista toimintaa. Kieli järjestäytyy kieliopin lisäksi myös diskursiivisten ja sosiaalisten normien, arvojen ja sääntöjen mukaan. Kieli on siis lingvistinen, mutta myös diskursiivinen ja sosiaalinen järjestelmä. Kieli myös uudistuu koko ajan. Aikaisempia normeja venytetään, entiset säännöt unohdetaan ja syntyy uudenlaisia kielenkäyttötapoja uusia tilanteita ja tarkoituksia varten. Kielen koetaan liittyvän inhimilliseen toimintaan. Kielen ja ympäröivän yhteiskunnan välinen suhde on monitasoinen, dynaaminen ja yhteenkietoutunut. Kieltä tutkimalla opitaan myös sitä ympäröivästä yhteiskunnasta ja kulttuurista sekä ajasta ja paikasta, ja tietenkin päinvastoin. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 13.)

Diskurssitutkimuksen mukaan kieli on sosiaalista toimintaa, jonka avulla kerromme itsestämme ja kuvailemme muita. Kieli kannattelee niin perinteitä, historiaa ja tapaamme olla. Kieltä käyttämällä toimimme rooleissamme, neuvottelemme ja puolustamme oikeuksiamme, teemme päätöksiä ja vastustamme vähättelyä. Kielen avulla nivomme itsemme yhteisöksi ja sen jäseniksi. Kielenkäyttäjistä tulee sosiaalisia toimijoita, joilla on erilaisia mahdollisuuksia ja resursseja toimia, käyttää kielivaltaa, vastustaa ja uudistaa sekä neuvotella siitä, millä tolalla asiat ovat. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 14.)

Diskurssitutkimuksen mukaan kielellä on funktio, puhutaankin funktionaalisesta kielikäsitteestä. Kielelliset merkitykset ovat tilannesidonnaisia ja syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, silloin kun kieltä käytetään. Vaikka kieli itsestään järjestelmänä säätelee sitä, mitä ihminen voi sanoa, on kielenkäyttäjällä paljon mahdollisuuksia valita, miten hän järjestelmää käyttää eli miten hän missäkin tilanteessa käyttää kieltä. Funktionaalinen näkökulma korostaa kielen tilanteisuutta ja keskittyy siihen, mitä kielellä tehdään. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 14.)

Kielenkäytön funktiot voidaan jakaa kolmeen luokkaan: Kieltä voidaan käyttää viestinnän välineenä tai mahdollistamaan maailman kuvaamisen eli representoimisen.

Kolmanneksi sen avulla luodaan sosiaalisia suhteita ja identiteettejä. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 15.)

Diskurssitutkimuksen ydin on kieli, toiminta ja tilanne sekä näiden välinen vuorovaikutus. Taustalla ovat sosiaalinen konstruktivismi sekä kielen funktionaalisuuteen pohjautuva ajatus siitä, että kielenkäyttö on aina ja väistämättä osa yhteiskunnallista toimintaa ja tämänkaltaisella toiminnalla on siten reunaehtoja ja seurauksia. Sosiaalisen konstruktivismin keskeinen ajatus on, että todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kieli ja muut semioottiset merkkijärjestelmät ovat tärkeässä roolissa. (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 12,18.)

Kansanedustajien puheenvuorot eduskunnan täysistunnoissa eli istunnoissa puhuttu kieli on sosiaalista toimintaa, joka kertoo kansanedustajien arvoista ja ympäröivästä yhteiskunnasta. Tutkimukseni havaintoyksikkö on kansanedustajien puheenvuorot. Puheenvuoroista voidaan saada käsitys siitä, onko kansanedustaja tiettyä asiaa vastaan vai puoltaako kansanedustaja asiaa.

5. ANALYYSI

Seuraavaksi esittelen analyysiani. Seuraavassa luvussa kerron lukijalle lähemmin aineistostani eli eduskunnan täysistuntopöytäkirjoista vuosilta 2005–2013 ja esittelen hallitukset, jotka toimivat tarkasteluajavälilläni. Tämän jälkeisissä luvuissa keskityn tuloksiini tarkemmin. Tuloksissa käydään läpi, vallitseeko Suomen eduskunnassa konsensus kolmikantaisesta keskitetystä tulopolitiikasta vai kritisoivatko kansanedustajat keskitettyä tulopolitiikkaa. Selvitän myös, selittääkö puoluetusta kansanedustajan positiivisen tai negatiivisen suhtautumisen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopolitiikkaan, ja toteutuuko eduskunnan valvontatehtävä täysistuntoareenalla keskitetyn tulopolitiikan osalta.

5.1 Eduskunnan täysistuntopöytäkirjat vuosilta 2005–2013 koskien keskitettyä tulopolitiikkaa

Primäärilähteenä tässä tutkimuksessa on käytetty eduskunnan täysistuntopöytäkirjoja vuosilta 2005–2013. Eduskunnan täysistuntopöytäkirjat on löydetty hakusanahaun avulla eduskunnan verkkosivuilta. Hakusanoina on käytetty ”tupo”, ”korpora*”, ”tulopoli*” ja ”työmarkkinajärjes*”.*-merkki kertoo hakusanan katkaisusta, jonka avulla saadaan mukaan hakusanan eri taivutusmuodot.

Taulukko 2 esittelee hakusanojeni avulla löytämäni täysistuntopöytäkirjojen yhteismäärän ja siihen on myös eritelty eri vuosilta löytyneet pöytäkirjamäärät. Yhteensä pöytäkirjoja löytyi 403 kappaletta.

Taulukko 2. Eduskunnan täysistuntopöytäkirjat vuosilta 2005–2013 koskien keskitettyä tulopolitiikkaa

Vuosi	Eduskunnan täysistuntopöytäkirjojen lukumäärä vuosilta 2005-2013 koskien keskitettyä tulopolitiikkaa
2005	58
2006	60
2007	41
2008	33
2009	54
2010	52
2011	0
2012	46
2013	59
yhteensä	403

Eniten pöytäkirjoja löytyi vuosilta 2005, 2006 ja 2013. Vuodelta 2005 löytyi 58 kappaletta, vuodelta 2006 60 kappaletta ja vuodelta 2013 59 kappaletta. Mielenkiintoista on, että vuodelta 2011 ei löytynyt yhtään täysistuntopöytäkirjaa hakusanojeni avulla, vaikka tarkistin tämän hauilla kahteen kertaan.

Pöytäkirjojen sama keskimääräinen määrä (41–60 kappaletta) tarkasteluajaväliltäni viittaa siihen, että pystyin kartuttamaan isosta täysistuntopöytäkirjojen määrästä tutkielmaani koskevan relevantin aineiston. Hakusanat kattoivat hyvin tutkielman tarkoituksen. Hakusanat toivat esiin tärkeimmät, ja voisin väittää että, kaikki tutkielmani kannalta relevantit, puheenvuorot vuosilta 2005–2013, jotka käsittelivät keskitettyä tulopolitiikkaa. Yhteensä hakusanatuloksia kaikista löytämistäni täysistuntopöytäkirjoista sain 1686 kappaletta, kuten taulukko 3 kertoo.

Taulukko 3. Hakusanaosumien kappalemäärät eduskunnan täysistuntopöytäkirjoista vuosilta 2005-2013

Hakusana	Hakusanahaun kappalemäärät
korpora	37
tulopoli	301
tupo	539
työmarkkinajärjes	809
<i>Yhteensä</i>	1686

Jotta löysin tutkielmaani koskevat merkitykselliset puheenvuorot, kävin läpi jokaisen puheenvuoron, jonka hakusanani oli löytänyt, ja ne jotka eivät koskeneet keskitettyä tulopolitiikkaa koodasin ”ei koske keskitettyä tulopolitiikkaa” -koodin alle. Kuten jo Aineistot ja menetelmät –luvussani kerroin, otin huomioon myös muita puheenvuoroja, joita hakusanani eivät olleet löytäneet. Nämä puheenvuorot olivat helposti löydettävissä täysistuntopöytäkirjoista hakusanan avulla löytämäni puheenvuoron ympäriltä. Aineiston läpikäynnin yhteydessä karsiutui pois useita pöytäkirjoja ja puheenvuoroja, jotka eivät koskeneet keskitettyä tulopolitiikkaa.

Hakusanatuloksia puheenvuoroista, jotka eivät koskeneet keskitettyä tulopolitiikkaa tuli lukumääräisesti 628 kappaletta. Pällekkäisyyksiä löytyi paljon eli toinen hakusana oli jo löytänyt puheenvuoron pöytäkirjasta. Tällaisessa tilanteessa ohitin puheenvuoron, koska olin jo aikaisemmin koodannut saman puheenvuoron. Täten luvut tältä osin ovat suuntaa-antavia, mutta eivät merkitseviä tutkimuksen tuloksen kannalta. Enemmän hakusanat autoivat minut löytämään tutkimuksen kannalta tärkeät puheenvuorot.

Ensimmäiset kolme hakusanaa ”korpora*”, ”tulopoli*” ja ”tupo” tuottivat hyvin koodattavia puheenvuoroja. Hakusana ”työmarkkinajärjes*” ei löytänyt enää niin paljoa tutkimuksessani hyväksikäytettäviä puheenvuoroja. Sananakin ”työmarkkinajärjestöt” on aika laaja ja käytetään useissa puheenvuoroissa. Mutta mielestäni oli tärkeää käydä läpi myös tällä hakusanalla tulevat puheenvuorot, sillä tämäkin hakusana toi relevantin aineiston esiin isosta määrästä istuntopöytäkirjoja.

Tietenkin on tärkeää huomioida myös se, että tietty hakusana saattoi esiintyä samassa puheenvuorossa monta kertaa ja samalla saattoi toinenkin hakusana olla samassa puheenvuorossa. Joten muistutan, että sen vuoksi taulukko 3:n luvut ovat suuntaa antavia. Aineiston kylläntyminen tapahtui juuri viimeisen hakusanan kohdalla, kun "työmarkkinajärjes*" alkoi toistaa samoja puheenvuoroja, joita aikaisemmin olin jo käynyt läpi, tai nosti esiin puheenvuoroja, jotka eivät liittyneet tutkimusaiheeseen.

Tutkimukseni kannalta merkityksellisiä puheenvuoroja keskitetystä tulopolitiikasta löytyi yhteensä keskimääräisesti 630 kappaletta, jotka koodasin sen mukaan, minkä hallituksen aikaan puheenvuoro on tehty, mikä on kansanedustajan puolue, onko puolue hallituksessa vai oppositiossa, onko puolue vaalipuolue vai korporatiivinen ja miten kansanedustaja suhtautuu keskitettyyn tulopolitiikkaan (positiivinen, neutraali tai negatiivinen). Jos puhujalla oli sekä positiivinen että negatiivinen suhtautuminen keskitettyyn tulopolitiikkaan, olen koodannut puheenvuoron neutraaliksi. Myös silloin kun moititaan hallituksen toimintaa tai sopimuksen sisältöä olen valinnut neutraalin suhtautumisen.

Taulukossa 4 esittelen eri hallitukset vuosina 2005–2013. Eri hallituksia tarkastelujaksoni aikana oli neljä: kaksi Matti Vanhasen hallitusta, Mari Kiviniemen hallitus ja Jyrki Kataisen hallitus. Taulukko auttaa lukijaa hahmottamaan analyysissä esittelemäni kaaviot.

Taulukko 4. Hallitukset vuosina 2005–2013 ja hallitus–oppositio-jako puolueittain eri hallitusten aikana

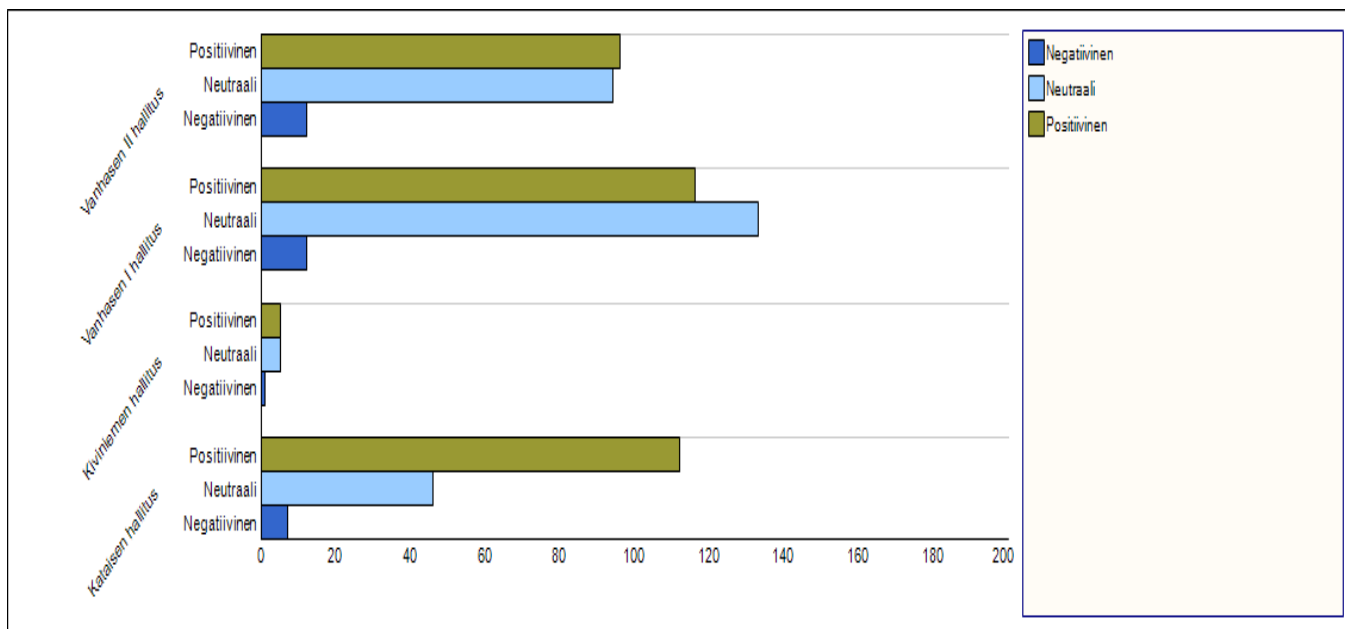
	Vanhasen I hallitus: 24.3.2003-19.4.2007	Vanhasen II hallitus: 19.4.2007-22.6.2010	Kiviniemen hallitus: 22.6.2010-22.6.2011	Kataisen hallitus: 22.6.2011- 24.6.2014
Hallituksessa	Keskusta, SDP, RKP	Keskusta, Kokoomus, RKP, Vihreät	Keskusta, Kokoomus, RKP, Vihreät	Kokoomus, SDP, RKP, Vasemmistoliitto, Vihreät, KD
Oppositiossa	Kokoomus, KD Perussuomalaiset, Vihreät	Perussuomalaiset, Vasemmistoliitto, SDP, KD	Perussuomalaiset, Vasemmistoliitto, SDP, KD	Keskusta, Perussuomalaiset

5.2 Keskitetystä tulopoliitikasta vallitsee konsensus

Keskitetty tulopoliittikka puhututti kansanedustajia eduskunnan täysistunnoissa vuosina 2005–2013. Puheenvuoroja leimasi yleisesti ottaen positiivisuus keskitettyä tulopoliittikkaa kohtaan koko tarkastelujakson aikana. Kansanedustajat perustelevat keskitettyä tulopoliittista sopimista eduskunnan täysistunnoissa talouskasvun ja kilpailukyvyn parantamisella. Perusteluina käytetään myös yhteistä sopimista työllisyyden edistäjänä ja palkkamaltin tuojana.

Kaavio 3 kuvaa tarkastelukauteni eri hallitukset ja miten puheenvuorojen positiivinen, neutraali ja negatiivinen suhtautuminen keskitettyyn tulopoliittikkaan jakautui eri hallituskausille. Kaaviosta 3 huomataan, että jokaisen hallituksen aikana oli puheenvuoroja, jotka koskivat keskitettyä tulopoliittikkaa.

Kaavio 3. Eri hallitukset vuosina 2005–2013 ja niiden aikana puhuttujen puheenvuorojen sävytyneisyys keskitettyyn tulopoliittikkaa

Eniten puheenvuoroja eduskunnan täysistunnoissa oli Matti Vanhasen ensimmäisenä hallituskaudena: tällä hallituskaudella puheenvuoroja oli yhteensä 261 kappaletta. Toiseksi eniten puheenvuoroja oli Vanhasen toisella hallituskaudena, yhteensä 202

puheenvuoroa. Kataisen hallituskautena puheenvuoroja oli 165 kappaletta.

Mari Kiviniemen hallituksen aikana vuosina 2010–2011 puheenvuoroja oli vähiten: puheenvuoroja, joissa puhuttiin keskitetystä tulopoliitikasta, oli vain 11 kappaletta. Selittäväenä tekijänä pidän sitä, että keskitettyjä sopimuksia tulopoliitikan osalta ei silloin tehty eikä niiden syntymiseen edes uskottu.

Kaaviosta 3 huomataan myös se, että kun Raamisopimus loppuvuonna 2011 solmittiin, olivat puheenvuorot positiivisesti sävyttyneitä Kataisen hallituksen aikana. Kansanedustajat olivat tyytyväisiä sopimukseen. Myös mainitsemani yleinen positiivinen suhtautuminen keskitettyä tulopoliittista sopimista kohtaan on havaittavissa kaaviosta. Suhtautuminen on ollut joko täysin positiivista tai neutraalia. Vain murto-osa puheista on negatiivista suhtautumista.

Suomen eduskunnassa vallitsee konsensus, mitä tulee suhtautumiseen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopoliittikkaan. Kansanedustajien puheenvuoroissa keskitetty tulopoliittikka nähtiin pelastajana. Keskitetyn tulopoliitikan avulla luodaan talouskasvua, lisätään Suomen kilpailukykyä ja parannetaan työllisyyttä. Yleisesti kaikki kansanedustajat olivat tätä mieltä.

Suuri konsensus kansanedustajien kesken vallitsi siitä, että keskitetyn tulopoliitikan ansiosta palkankorotukset pysyvät maltillisina, ja pidettiin erittäin tärkeänä sitä, että välttyttäisiin työmarkkinoiden liittokierroksilta. Liittokierroksen nähtiin olevan erittäin kallis yhteiskunnalle, se kun tuo mukanaan lakkoilua. Yhteiskuntarauhaan vedottiin monessa puheenvuorossa, ja painotettiin, että se saadaan aikaiseksi vain kolmikantaisesti sopimalla.

Yleisesti puheenvuoroissa kiiteltiin hallitusta hienosta teosta, kun hallitus oli saanut keskitetyn tulopoliittisen sopimuksen aikaiseksi. Kiitosta sateli niin hallituksen riveistä kuin myös opposition puolelta. Yksipuolisesti kehuttiin, miten hyvää jälkeä hallitus on saanut aikaiseksi työmarkkinaosapuolten kanssa ja miten sopimuksen avulla Suomen kilpailukyky paranee, kasvu saadaan kukoistamaan ja Suomi saadaan taas uuteen

nousuun.

Puheenvuoroista tuli myös hyvin esille se, että oppositio arvostelee enemmänkin hallitusta eikä itse kolmikantaista keskitettyä tulopolitiikkaa. Myös sellaisen huomion tein, että usein kiistellään tulopolitiikan sopimuksen sisällöstä, ei itse sopimisesta. Puhuja saattoi olla keskitetyn sopimisen kannalla, mutta sopimuksen sisältö tai osa sisällöstä ei ollut puhujasta mieluinen.

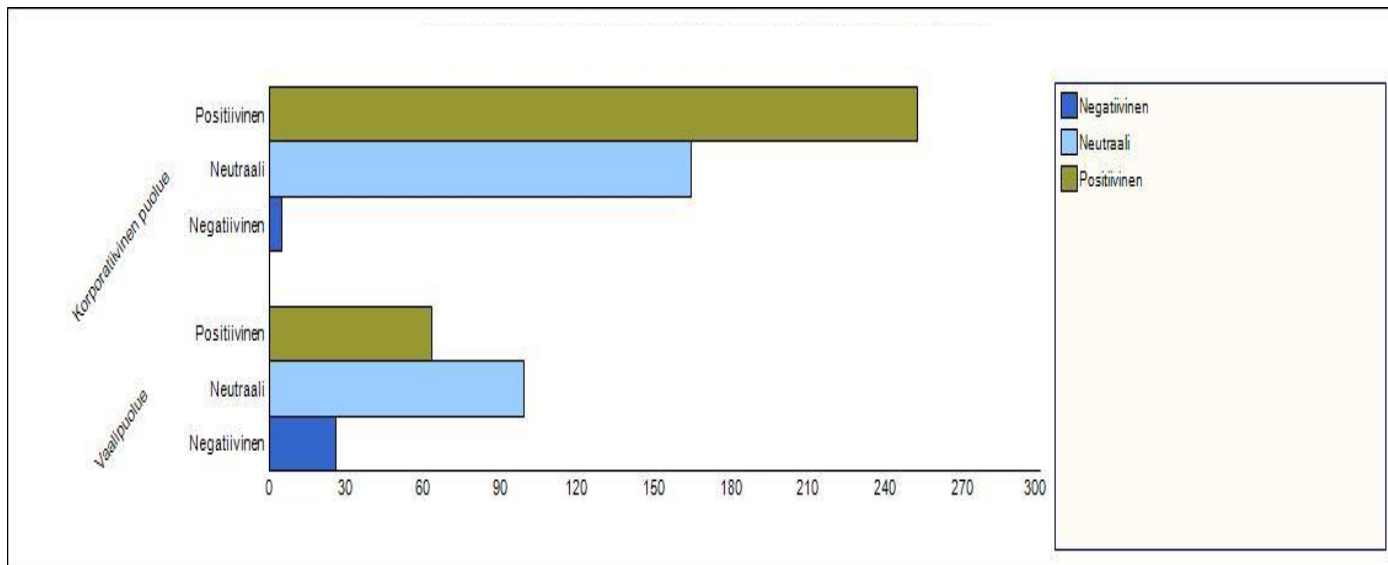
Eduskunnan melkein pä yksimielistä positiivista suhtautumista selittänee myös vaihtoteoria, jota olen käsitellyt luvussa 3.2.3 Vaihtoteoria selittäjänä kolmikannan jatkuvuudelle. Organisaatiot eli hallitus ja eduskunta hyötyvät yhteiskuntarauhasta ja palkkamaltista, mitä yhdessä sopiminen tuo.

5.3 Jaottelu korporatiivisiin puolueisiin ja vaalipuolueisiin elää

Jan Sundbergin (1994) jako korporatiivisiin puolueisiin ja vaalipuolueisiin on näkyvissä myös eduskunnassa tarkasteluvälilläni 2005–2013 puhuttaessa keskitetystä tulopolitiikasta.

Kaaviossa 4 olen jakanut puheenvuorot sen perusteella, kuuluuko puheenpitäjä korporatiiviseen puolueeseen vai vaalipuolueeseen, ja minkälainen on puhujan suhtautuminen keskitettyyn tulopolitiikkaan.

Kaavio 4 Korporatiivisten ja vaalipuolueiden suhtautuminen keskitettyyn tulopolitiikkaan

Kaavio 4 kertoo, että korporatismi luvussani 3.2.2 mainitsemani Jan Sundbergin (1996) jaottelu yhden ja kahden jalan puolueisiin on näkyvä edelleen eduskunnan täysistuntojen aikana käytävissä puheenvuoroissa. Kahden jalan puolueet, Sosiaalidemokraatit, Keskusta ja Vasemmistoliitto eli korporatiiviset puolueet, ovat edelleen vahvasti kytkeytyneet etujärjestöihin.

Jo luvut kertovat siitä, että korporatiiviset puolueet tuovat esille keskitetyn tulopolitiikan puheissaan enemmän kuin vaalipuolueet. Korporatiivisilla puolueilla on yhteensä 421 kappaletta puheenvuoroja, jotka käsittelevät keskitettyä tulopolitiikkaa, kun vaalipuolueilla vastaava luku on vain 188 kappaletta.

Korporatiivisten puolueiden puheista liki 60 prosenttia on positiivisesti suhtautuvia keskitettyyn tulopolitiikkaan. Korporatiiviset puolueet toivat enemmän puheenvuoroissaan esille keskitetyn tulopolitiikan olevan ratkaisun ydin talouden vakauteen, kasvuun ja tasa-arvoon verrattuna vaalipuolueisiin.

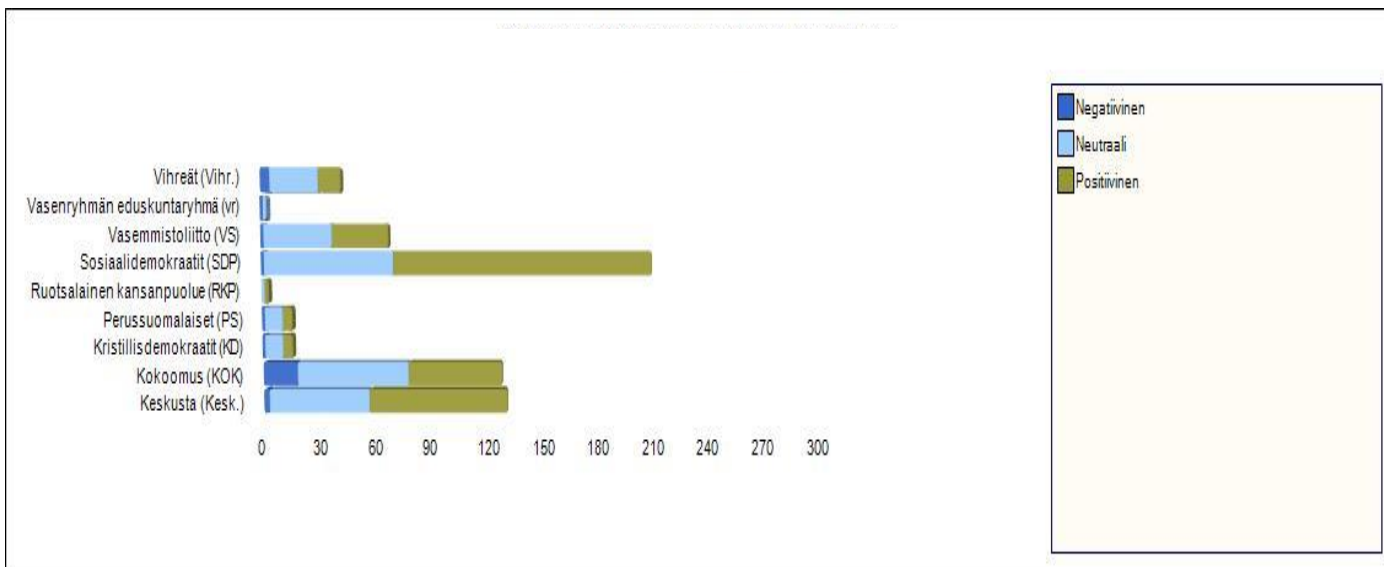
Vain viisi puheenvuoroa on negatiivisen sävyisiä korporatiivisten puolueiden kesken. Neutraaleita puheenvuoroja on yllättävän paljon. Syynä suureen neutraalin sävyisten

puheiden määrään pidän oppositioasemaa eri hallituskausina. Jokaisena hallituskautena joku korporatiivinen puolue on ollut oppositiossa. Opposition tehtävä kun on kriittisesti tarkastella hallituksen toimia.

Vaalipuolueiden puheenvuoroista melkein 70 prosenttia on ollut joko neutraaleja tai negatiivisia. Negatiivisten puheenvuorojen määrä on vaalipuolueilla ollut viisinkertainen verrattuna korporatiivisiin puolueisiin. Negatiivisia puheenvuoroja oli 26 kappaletta.

Kaavio 5 kertoo eri puolueiden suhtautumisen keskitettyyn tulopoliittikkaan eli miten esimerkiksi SDP:n puheenvuorot ovat jakautuneet positiivisiin, neutraaleihin ja negatiivisiin.

Kaavio 5. Puolueiden suhtautuminen keskitettyyn tulopoliittikkaan

Kuten kaaviosta 5 huomataan, SDP on lukumääräisesti tuonut eniten esille puheenvuoroissaan keskitetyn tulopoliittikan. Seuraavaksi eniten keskitettyyn tulopoliittikkaan kantaaottavia puheenvuoroja oli Keskustalla. Kolmanneksi tuli Kokoomus puheenvuorojen määrää katsottaessa. Neljättä paikkaa piti Vasemmistoliitto.

Vasemmistoliitolla oli yllättävän vähän puheenvuoroja, jotka koskivat keskitettyä tulopoliittikkaa verrattuna SDP:hen ja Keskustaan. Nämä kaikki kolme on lajiteltu

korporatiivisia puolueisiin.

SDP:llä on eniten positiivisia puheenvuoroja, enemmän kuin millään muulla puolueella. SDP:n puheenvuoroista vain yksi on negatiivisesti suhtautuva puheenvuoro ja loput positiivisten jälkeen ovat neutraaleja.

Keskustan puheenvuoroista yli puolet olivat positiivisia ja melkein kaikki loput neutraaleja. Negatiivisesti suhtautuvia puheenvuoroja Keskustalla oli vain kolme kappaletta.

Vasemmistoliitolla oli vain yksi negatiivisesti suhtautuva puheenvuoro SDP:n tapaan. Vasemmistoliitolla oli miltei puolet puheenvuoroista positiivisia, vaikkakin puolueen puheenvuorot olivat yllättävän neutraaleja.

Korporatiivisten puolueiden ote puheissa oli erittäin positiivinen vaalipuolueisiin verrattuna. Vaikka SDP, Keskusta ja Vasemmistoliitto olivat kaikki oppositio puolueina tarkastelujakson aikana, ne silti kaikki kannustivat hallitusta kolmikantaiseen keskitettyyn malliin, eivätkä kritisoineet hallituksen tekemiä keskitettyjä tulopoliittisia sopimuksia.

Mielenkiintoinen yllättäjä oli Kokoomus. Vaalipuolueena kokoomuksella oli yllättävän positiivinen suhtautuminen keskitettyyn tulopolitiikkaan ja he toivat puheenvuoroissaan usein esille keskitetyn tulopolitiikan, melkein yhtä monta kertaa kuin Keskusta. Verrattuna SDP:hen, Keskustaan ja Vasemmistoliittoon ote kokoomuslaisten puheissa oli kuitenkin neutraalimpi. Kokoomukselta tuli myös eniten negatiivisia puheenvuoroja verrattuna muihin eduskuntapuolueisiin, jopa 19 kappaletta puheenvuoroista oli negatiivisesti kantaottavia keskitettyyn tulopolitiikkaan.

Vihreiden puheenvuorot olivat enimmäkseen neutraaleja kannanottoja keskitettyyn tulopolitiikkaan. Yli 60 prosenttia puheenvuoroista oli neutraaleita, vaikka mukana oli myös positiivisia puheenvuoroja. Kuten kaaviosta 5 huomataan, oli Vihreillä toiseksi eniten negatiivisia puheenvuoroja koskien keskitettyä tulopolitiikkaa, yhteensä viisi

kappaletta.

Vähiten puheenvuoroja tarkastelujaksolla oli Ruotsalaisella kansanpuolueella, Perussuomalaisilla ja Kristillisdemokraateilla, tätä selittänee ainakin puolueiden pieni koko. Kristillisdemokraateilla ja Perussuomalaisilla oli lukumääräisesti aivan sama määrä puheita, ne olivat enimmäkseen neutraaleja, positiivisia ja harvoin negatiivisia. RKP:n puheenvuoroista kaksi oli positiivista ja yksi neutraali. RKP:llä ei ollut yhtään negatiivisesti sävytynyttä puheenvuoroa keskitetystä tulopolitiikasta. Joten tulokset huomioon ottaen RKP:n kanta keskitettyä tulopolitiikkaa kohtaan oli positiivinen.

Selittääkö puoluetusta kansanedustajan positiivisen tai negatiivisen suhtautumisen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopolitiikkaan? Puoluetusta selittää ja ei selitä kansanedustajan positiivisen tai negatiivisen suhtautumisen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopolitiikkaan. Korporatiivisten puolueiden suhteen jako selittää puolueen positiivisen suhtautumisen. Kokoomus voitaisiin ainakin osittain määritellä korporatiiviseksi puolueeksi tämän tutkimustuloksen perusteella.

Vaikka Kokoomuksella oli negatiivisia puheenvuoroja paljon, ne olivat yksittäisten henkilöiden omia mielipiteitä. Tähän päädyin sen vuoksi, että monesti henkilö oli seuraavassa puheenvuorossa jo kehumassa Suomen tulopoliittista sopimista. Tietenkin voidaan ajatella, että Kokoomuksella on paljon yhteyksiä Elinkeinoelämän keskusliittoon, mikä saattaa selittää positiivisten puheenvuorojen määrää. Myös hallitusohjelmaan sitoutuminen saattaa selittää näinkin positiivista suhtautumista. Kokoomus kun istui tarkasteluajanjaksoni aikana kolmessa hallituskaudesta eli oli oppositiossa vain yhden hallituskauden. Mielenkiintoista tosin on, että Vihreät olivat aivan yhtä useasti hallituksessa kuin Kokoomus.

Verrattaessa Vihreitä ja Kokoomusta oli jälkimmäisen puheenvuoroista positiivisia 39 prosenttia, kun vastaava luku Vihreillä oli vain 27 prosenttia. Neutraaleiden puheenvuorojen määrä Vihreillä oli 61 prosenttia, kun taas Kokoomuksella vastaava luku oli 46 prosenttia. Negatiivisten puheenvuorojen määrät olivat likipitään samat: Vihreillä 11 prosenttia ja Kokoomuksella 14 prosenttia.

Siinä mielessä Kokoomus on edelleen vaalipuolue, koska puheenvuoroista tuli usein esille se, että palkoista sopiminen tulisi tapahtua enemmän työpaikkatasolla. Kokoomuslaisten kanta oli selvä, työelämä tarvitsee uudistuksia ja joustoja, ja vain paikallinen sopimus on ratkaisu tähän.

Vasemmistoliitto on hyvin korporatiivinen puolue. Mutta mielenkiintoista oli huomata se, että Vasemmistoliiton puheenvuoroissa ei näy tulopoliittisten sopimusten saavutuksien ihailua tai kehumista, kun taas SDP:llä ja Keskustalla tätä oli. Esille tuli työnantajien myös mollaaminen, kun he eivät olleet sopimukseen suostuneet. Vasemmistoliitto mielletäänkin työntekijöiden puolueeksi, mikä tietenkin selittää tätä. Sanoisinkin ettei heidän tarvitse erikseen kehua kolmikantamalla keskitetyssä tulopolitiikassa senkään takia, että kaikki tietävät, että he ovat niin sanotusti työntekijän puolella. Vasemmistoliitto oli oppositiossa kaikissa muissa hallituksissa tarkasteluajanjaksona paitsi Kataisen hallituksessa.

Kaikki puolueet painottavat yhdessä sopimista, koska sillä tavalla ajatellaan vältettävän niin työnantajien kuin työntekijöiden välistävedot. Vaikka kaikki ovat sitä mieltä että yhteistyö on hyvä juttu, puheenvuoroista ilmeni pientä vihjailuja, milloin millekin puolueelle, heidän yhteydestään työmarkkinaosapuoliin. Kytkeytyminen etujärjestöihin koettiin puheenvuoroissa yleisesti ottaen huonona.

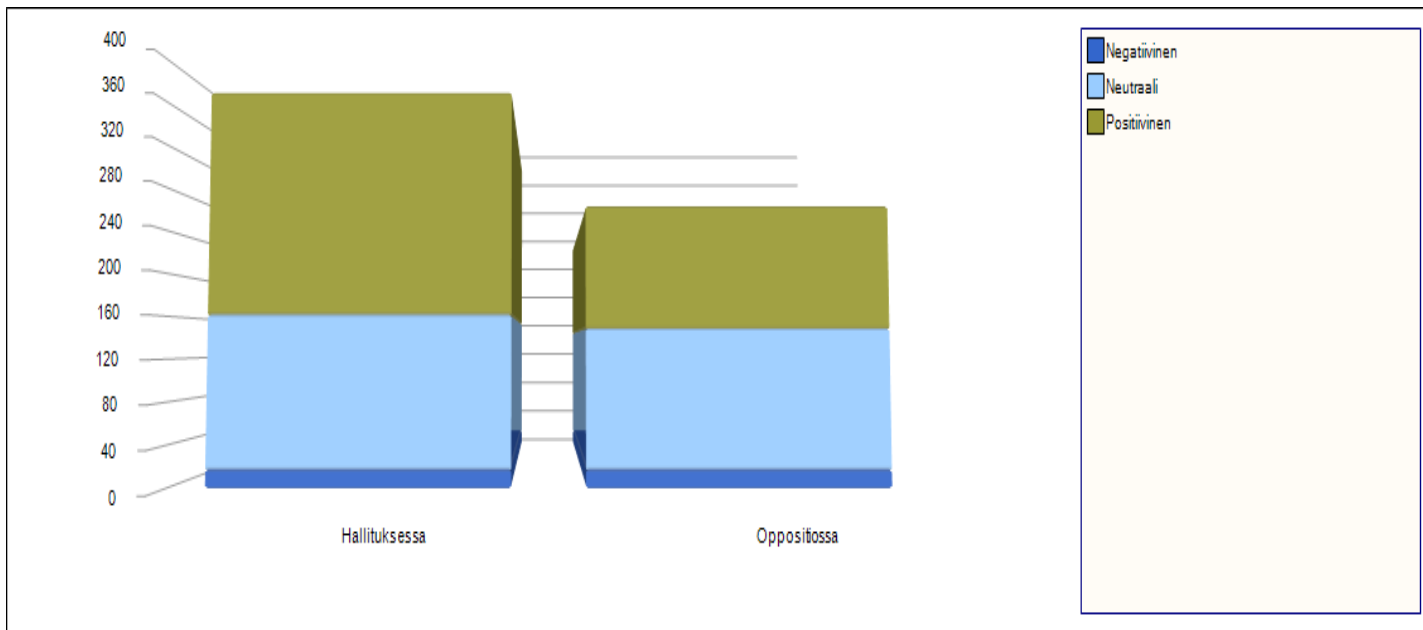
5.4 Valvontatehtävä toteutuu ja ei toteudu

Suomessa eduskunnan valvontatehtävä tapahtuu konkreettisesti hallitus–oppositio-jaon avulla. Opposition tehtävänä on kriittisesti tarkastella hallituksen toimintaa. Tarkasteluni kohteena olevista puheenvuoroista voi päätellä, että parlamentarismi toteutuu ja ei toteudu täysistuntoareenalla keskitetyn tulopolitiikan osalta.

Kaaviossa 6 olen jakanut aineistoni puheenvuorot sen mukaan, kuuluuko kansanedustaja (puheenpitäjä) hallitus- vai oppositiopuolueeseen ja miten kansanedustaja

puheenvuorossaan suhtautuu keskitettyyn tulopolitiikkaan. Kaaviosta käy ilmi, että hallituspuolueet ovat ottaneet esille puheenvuoroissaan enemmän keskitetyn tulopolitiikan verrattuna oppositiopuolueisiin.

Kaavio 6. Hallitus ja oppositio -positio ja suhtautuminen keskitettyyn tulopolitiikkaan

Hallituksessa istuneet puolueet ovat ottaneet esille keskitetyn tulopolitiikan yhteensä 373 puheenvuorossa. Oppositiopuolueissa vastaava luku on 264 puheenvuoroa. Ero on yli sata puheenvuoroa hallitukselle enemmän kuin oppositiolle.

Kuten kaaviosta 6 ilmenee, hallitus on ollut tyytyväinen tehtyihin sopimuksiin vuosina 2005–2013. Negatiiviset puheenvuorot jakaantuvat tasan hallituksessa oleville puolueille ja oppositiossa olevien puolueiden kesken.

Neutraaleita puheenvuoroja on hallituspuolueilla ollut 145 kappaletta ja oppositiopuolueilla taas 132 kappaletta.

Hallituksen positiivista suhtautumista selittää ainakin se, että hallitus ja hallituksessa mukana olevat puolueet ovat olleet erittäin tyytyväisiä tekemiinsä sopimuksiin. Hallituksessa olevat puolueet ja niiden kansanedustajat ovat halunneet korostaa

onnistumisiaan.

Opposition pienempi määrä positiivisia puheenvuoroja selittynee osin sillä, että sen on oltava hallitusta valvomassa ja tuotava esille ne kohdat, joihin he eivät ole tyytyväisiä. Oppositio puolueet joutuvat ottamaan neutraalimman sävyn puheisiinsa tai ovat hiljaa eli eivät pidä puheenvuoroja ollenkaan.

Eduskunnan valvontatehtävä täysistuntoareenalla ei toteudu keskitetyn tulopolitiikan osalta, kun ajatellaan, että keskitettyä tulopolitiikkaa ei tarkastella riittävästi vastakkaisista näkökulmista. Tietenkin onhan sekin jo valvomista, kun oppositio on olemassa, valmiina hyökkäämään, jos on tarvetta kritiikille. Tutkimukseni aineiston valossa kritiikkiä oli vähän, jos ollenkaan.

6. PÄÄTELMÄT

Suomessa hallituksen kokoonpano vastaa eduskunnan tahtoa erittäin hyvin. Tutkimukseni tulos on, että eduskunnassa vallitsee konsensus kolmikantaisesta työskentelystä, mitä tulee keskitettyyn tulopoliikkaan. Kun hallitus on tehnyt hyvää työtä työmarkkinaosapuolten kanssa, saa se kehuja työstään aina oppositiopuolueista lähtien.

Suomi on korporatistinen valtio, jossa sopimusyhteiskunta elää vieläkin. Edelleen jako korporatiivisiin puolueihin ja vaalipuolueihin on voimassa suomalaisissa eduskuntapuolueissa. Korporatiivisiin puolueisiin kuuluvat Sosiaalidemokraatit, Keskusta ja Vasemmistoliitto. Vaalipuolueisiin lukeutuvat Kokoomus, Vihreät, Perussuomalaiset, Kristillisdemokraatit ja Ruotsalainen kansanpuolue. Uskallan väittää tutkielmani tuloksien perusteella, että puoluetusta selittää kansanedustajan suhtautumisen kolmikantaiseen keskitettyyn tulopoliikkaan. Korporatiiviset puolueet suhtautuvat positiivisesti ja vaalipuolueet neutraalimmin keskitettyyn tulopoliikkaan. On myös tärkeätä huomata, että korporatiiviset puolueet ottavat keskitetyn tulopoliikan paljon useammin esille täysistuntoareenalla.

Niin kauan kun päätöksenteko tapahtuu salattujen seinien sisällä kolmikantaisissa työmarkkinaratkaisuisissa, eduskunta on vain kumileimasin hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen päätöksille. Eduskunnan täysistunnoissa pitäisi nähdä enemmän vastakkaisia näkemyksiä ja kunnon debattia koskien keskitettyä tulopoliikkaa. Se, että oppositio vaikenee ja hallitus vie, on väärin parlamentarismen vuoksi.

Kuten Wiberg (2014) mainitsee, kansanedustajat ovat kyselevinään ja ministerit vastaavinaan. Kummankin puolen poliitikot käyttävät kysymysinstituutiota poliittiseen signalointiin ja poliittisten piiloviestien kertomiseen. Tällöin täysistunnot ovat enemmänkin kaksipuolisia monologeja eikä dialogeja. (ibid., 208.) Tämä tuli hyvin esiin puheenvuoroista. Kansanedustajat pitivät pitkiä puheenvuoroja selvästi vain tuodakseen esille mielipiteitään. Tutkimukseni kannalta mietin, voisiko tämä osittain selittää oppositiopuolueiden ”hiljaisuutta”, eli miksi he eivät ole ottaneet kantaa keskitettyyn tulopoliikkaan.

Opposition on parempi olla hiljaa ja olla ottamasta kantaa hallituksen tekemään keskitettyyn tulopoliittikkaan, ja näin ei synny dialogeja. Vastakkainasettelua ei tapahdu, mitä tulee keskitetystä tulopoliitikasta puhumiseen täysistuntoareenalla. Tämä tukee hyvin sitä tulosta, että eduskunnassa vallitsee konsensus kolmikannasta keskitetyssä tulopoliitikassa.

Uskon että kolmikantainen tulopoliittinen sopiminen jatkuu vaikka Elinkeinoelämän keskusjärjestö ilmoitti syksyllä 2016, ettei se aio enää osallistua keskitettyihin tulopoliittisiin ratkaisuihin. Liittokierrosten tuoma epävarmuus ei ole sitä mitä Suomi pystyy tässä talouden tilanteessa kestämään. Kansanedustajat olivat yksimielisiä siitä, että yhteiskuntarauha ja palkkamallit saadaan aikaiseksi vain kolmikantaisella yhteistyöllä.

Tärkeänä roolina kuitenkin pidän eduskunnalla hallitus–oppositio-aseman toteuttamista. Kuten tutkimuksessani olen maininnut, hallitus–oppositio-asema on tärkeä parlamentaarisessa järjestelmässä. Kysymysinstituutiolla eduskunta harjoittaa valvontatehtäväänsä täysistuntoareenalla. Hallitusta vaaditaan vastuuseen toimistaan tai toimimattomuudestaan. Kansanedustajat kiinnittävät valvontatehtävässään huomion havaitsemiinsa epäkohtiin hallituksen toiminnassa.

Parlamentarismi retorisenä politiikkana korostaa vastakkainasettelua ja sitä, että kansanedustajat debatoivat täysistuntoareenalla käsittelyssä olevista asioista. Parhaimmin eduskunnan sisäinen vastakkaisuus esittäytyy selvemmin hallitus–oppositio-asetelmalla (Palonen 2012, 160). Toivoisinkin keskusteluihin enemmän kritiikkiä ja parannusehdotuksia, muutenkin kuin vain sopimusten sisältöön. Suurempi kritiikki kolmikantaista sopimista kohtaan voisi olla ihan tervettäkin.

Jatkotutkimusaihe tutkimukseeni voisi olla hallituksen rooli kolmikannassa. Tapio Bergholmin (2015) väitöskirja *Kaksoissidoksen synty: Suomen työmarkkinasuhteiden toimintatavan muotoutuminen 1944–1969* tuo esiin uuden näkökulma kolmikantaan: hänen mukaansa valtiolta on se, joka tunkeutuu työmarkkinajärjestöjen sopimisvapauden kentälle. Hallitus on siis se osapuoli, joka pakottaa työmarkkinajärjestöt aina vaan uudestaan neuvottelupöytiin.

LIITTEET

Liite 1. Matriisi: Eri hallitukset vuosina 2005–2013 ja niiden aikana puhuttujen puheenvuorojen sävyttyneisyys keskitettyyn tulopolitiikkaan

	negatiivinen	neutraali	positiivinen
Kataisen hallitus	7	46	112
Kiviniemen hallitus	1	5	5
Vanhasen I hallitus	12	133	116
Vanhasen II hallitus	12	94	96

Liite 2. Matriisi: Eri hallitukset vuosina 2005–2013 ja niiden aikana puhuttujen puheenvuorojen sävyttyneisyys keskitettyyn tulopolitiikkaan

	negatiivinen	neutraali	positiivinen
Kataisen hallitus	7	46	112
Kiviniemen hallitus	1	5	5
Vanhasen I hallitus	12	133	116
Vanhasen II hallitus	12	94	96

Liite 3. Matriisi: Korporatiivisten ja vaalipuolueiden suhtautuminen keskitettyyn tulopolitiikkaan

	negatiivinen	neutraali	positiivinen
Vaalipuolue	26	99	63
Korporatiivinen puolue	5	164	252

Liite 4. Matriisi: Puolueiden suhtautuminen keskitettyyn tulopolitiikkaan

	negatiivinen	neutraali	positiivinen
keskusta	3	56	77
kokoomus	19	62	52
kristillisdemokraatit	1	10	5
perussuomalaiset	1	10	5
ruotsalainen kansanpuolue	0	1	2
sosiaalidemokraatit	1	72	143
vasemmistoliitto	1	38	31
vasenryhmä eduskuntaryhmä	1	2	0
vihreät	5	27	12

Liite 5. Matriisi: Hallitus ja oppositio -positio ja suhtautuminen keskitettyyn tulopolitiikkaan

	negatiivinen	neutraali	positiivinen
hallituksessa	16	145	212
oppositiossa	16	132	116

Liite 6. Primääriaineistoni: Täysistuntopöytäkirjojen nimet vuosittain, mistä löysin puheenvuorot, jotka käsitteivät aihetta keskitetty tulopolitiikka

2005				
PTK 1b/2005 vp	PTK 7/2005 vp	PTK 11/2005 vp	PTK 13/2005 vp	PTK 14/2005 vp
PTK 15/2005 vp	PTK 17/2005 vp	PTK 19/2005 vp	PTK 22/2005 vp	PTK 23/2005 vp
PTK 25/2005 vp	PTK 27/2005 vp	PTK 29/2005 vp	PTK 30/2005 vp	PTK 34/2005 vp
PTK 43/2005 vp	PTK 45/2005 vp	PTK 46/2005 vp	PTK 49/2005 vp	PTK 51/2005 vp
PTK 52/2005 vp	PTK 55/2005 vp	PTK 56/2005 vp	PTK 57/2005 vp	PTK 59/2005 vp
PTK 60/2005 vp	PTK 61/2005 vp	PTK 64/2005 vp	PTK 65/2005 vp	PTK 67/2005 vp
PTK 68/2005 vp	PTK 69/2005 vp	PTK 74/2005 vp	PTK 75/2005 vp	PTK 76/2005 vp
PTK 77/2005 vp	PTK 80/2005 vp	PTK 90/2005 vp	PTK 91/2005 vp	PTK 92/2005 vp
PTK 93/2005 vp	PTK 95/2005 vp	PTK 100/2005 vp	PTK 103/2005 vp	PTK 104/2005 vp
PTK 108/2005 vp	PTK 116/2005 vp	PTK 117/2005 vp	PTK 119/2005 vp	PTK 123/2005 vp
PTK 124/2005 vp	PTK 125/2005 vp	PTK 134/2005 vp	PTK 136/2005 vp	PTK 137/2005 vp
PTK 139/2005 vp	PTK 141/2005 vp	PTK 142/2005 vp		

2006				
PTK 5/2006 vp	PTK 17/2006 vp	PTK 19/2006 vp	PTK 20/2006 vp	PTK 23/2006 vp
PTK 25/2006 vp	PTK 30/2006 vp	PTK 32/2006 vp	PTK 35/2006 vp	PTK 36/2006 vp
PTK 38/2006 vp	PTK 39/2006 vp	PTK 41/2006 vp	PTK 42/2006 vp	PTK 44/2006 vp
PTK 46/2006 vp	PTK 47/2006 vp	PTK 48/2006 vp	PTK 52/2006 vp	PTK 54/2006 vp
PTK 56/2006 vp	PTK 59/2006 vp	PTK 61/2006 vp	PTK 64/2006 vp	PTK 67/2006 vp
PTK 69/2006 vp	PTK 70/2006 vp	PTK 71/2006 vp	PTK 74/2006 vp	PTK 76/2006 vp
PTK 82/2006 vp	PTK 83/2006 vp	PTK 84/2006 vp	PTK 85/2006 vp	PTK 86/2006 vp
PTK 92/2006 vp	PTK 94/2006 vp	PTK 96/2006 vp	PTK 99/2006 vp	PTK 102/2006 vp
PTK 103/2006 vp	PTK 104/2006 vp	PTK 106/2006 vp	PTK 111/2006 vp	PTK 114/2006 vp
PTK 118/2006 vp	PTK 120/2006 vp	PTK 121/2006 vp	PTK 123/2006 vp	PTK 126/2006 vp
PTK 130/2006 vp	PTK 132/2006 vp	PTK 133/2006 vp	PTK 135/2006 vp	PTK 136/2006 vp
PTK 140/2006 vp	PTK 144/2006 vp	PTK 150/2006 vp	PTK 154/2006 vp	PTK 155/2006 vp

2007				
PTK 10/2007 vp	PTK 12/2007 vp	PTK 13/2007 vp	PTK 14/2007 vp	PTK 15/2007 vp
PTK 16/2007 vp	PTK 17/2007 vp	PTK 21/2007 vp	PTK 26/2007 vp	PTK 28/2007 vp
PTK 29/2007 vp	PTK 30/2007 vp	PTK 33/2007 vp	PTK 39/2007 vp	PTK 42/2007 vp
PTK 43/2007 vp	PTK 44/2007 vp	PTK 47/2007 vp	PTK 49/2007 vp	PTK 50/2007 vp
PTK 51/2007 vp	PTK 52/2007 vp	PTK 57/2007 vp	PTK 58/2007 vp	PTK 59/2007 vp
PTK 63/2007 vp	PTK 67/2007 vp	PTK 69/2007 vp	PTK 70/2007 vp	PTK 73/2007 vp
PTK 76/2007 vp	PTK 78/2007 vp	PTK 82/2007 vp	PTK 83/2007 vp	PTK 85/2007 vp
PTK 87/2007 vp	PTK 89/2007 vp	PTK 97/2007 vp	PTK 99/2007 vp	PTK 100/2007 vp
PTK 102/2007 vp				

2008				
PTK 7/2008 vp	PTK 14/2008 vp	PTK 15/2008 vp	PTK 24/2008 vp	PTK 28/2008 vp
PTK 38/2008 vp	PTK 54/2008 vp	PTK 56/2008 vp	PTK 65/2008 vp	PTK 68/2008 vp
PTK 75/2008 vp	PTK 76/2008 vp	PTK 77/2008 vp	PTK 80/2008 vp	PTK 91/2008 vp
PTK 92/2008 vp	PTK 96/2008 vp	PTK 100/2008 vp	PTK 101/2008 vp	PTK 102/2008 vp
PTK 105/2008 vp	PTK 106/2008 vp	PTK 110/2008 vp	PTK 112/2008 vp	PTK 113/2008 vp
PTK 114/2008 vp	PTK 116/2008 vp	PTK 118/2008 vp	PTK 121/2008 vp	PTK 124/2008 vp
PTK 126/2008 vp	PTK 128/2008 vp	PTK 129/2008 vp		

2009				
PTK 1B/2009 vp	PTK 3/2009 vp	PTK 5/2009 vp	PTK 7/2009 vp	PTK 11/2009 vp
PTK 13/2009 vp	PTK 14/2009 vp	PTK 15/2009 vp	PTK 17/2009 vp	PTK 19/2009 vp
PTK 21/2009 vp	PTK 22/2009 vp	PTK 23/2009 vp	PTK 26/2009 vp	PTK 33/2009 vp
PTK 35/2009 vp	PTK 37/2009 vp	PTK 39/2009 vp	PTK 43/2009 vp	PTK 47/2009 vp
PTK 48/2009 vp	PTK 49/2009 vp	PTK 51/2009 vp	PTK 57/2009 vp	PTK 58/2009 vp
PTK 60/2009 vp	PTK 61/2009 vp	PTK 62/2009 vp	PTK 64/2009 vp	PTK 70/2009 vp
PTK 72/2009 vp	PTK 75/2009 vp	PTK 76/2009 vp	PTK 77/2009 vp	PTK 78/2009 vp
PTK 80/2009 vp	PTK 84/2009 vp	PTK 85/2009 vp	PTK 86/2009 vp	PTK 95/2009 vp
PTK 97/2009 vp	PTK 99/2009 vp	PTK 100/2009 vp	PTK 101/2009 vp	PTK 103/2009 vp
PTK 111/2009 vp	PTK 112/2009 vp	PTK 115/2009 vp	PTK 116/2009 vp	PTK 118/2009 vp
PTK 123/2009 vp	PTK 125/2009 vp	PTK 126/2009 vp	PTK 128/2009 vp	

2011				
Ei pöytäkirjoja				

2012				
PTK 6/2012 vp	PTK 8/2012 vp	PTK 12/2012 vp	PTK 14/2012 vp	PTK 26/2012 vp
PTK 28/2012 vp	PTK 29/2012 vp	PTK 30/2012 vp	PTK 34/2012 vp	PTK 35/2012 vp
PTK 43/2012 vp	PTK 46/2012 vp	PTK 48/2012 vp	PTK 52/2012 vp	PTK 57/2012 vp
PTK 63/2012 vp	PTK 64/2012 vp	PTK 69/2012 vp	PTK 74/2012 vp	PTK 75/2012 vp
PTK 77/2012 vp	PTK 81/2012 vp	PTK 82/2012 vp	PTK 87/2012 vp	PTK 91/2012 vp
PTK 97/2012 vp	PTK 98/2012 vp	PTK 101/2012 vp	PTK 103/2012 vp	PTK 106/2012 vp
PTK 110/2012 vp	PTK 113/2012 vp	PTK 115/2012 vp	PTK 117/2012 vp	PTK 118/2012 vp
PTK 119/2012 vp	PTK 120/2012 vp	PTK 121/2012 vp	PTK 125/2012 vp	PTK 126/2012 vp
PTK 127/2012 vp	PTK 128/2012 vp	PTK 131/2012 vp	PTK 132/2012 vp	PTK 133/2012 vp
PTK 134/2012 vp				

2013				
PTK 1b/2013 vp	PTK 4/2013 vp	PTK 5/2013 vp	PTK 6/2013 vp	PTK 7/2013 vp
PTK 8/2013 vp	PTK 15/2013 vp	PTK 16/2013 vp	PTK 17/2013 vp	PTK 20/2013 vp
PTK 28/2013 vp	PTK 30/2013 vp	PTK 34/2013 vp	PTK 36/2013 vp	PTK 37/2013 vp
PTK 41/2013 vp	PTK 44/2013 vp	PTK 45/2013 vp	PTK 47/2013 vp	PTK 57/2013 vp
PTK 59/2013 vp	PTK 61/2013 vp	PTK 65/2013 vp	PTK 67/2013 vp	PTK 68/2013 vp
PTK 69/2013 vp	PTK 74/2013 vp	PTK 76/2013 vp	PTK 79/2013 vp	PTK 80/2013 vp
PTK 81/2013 vp	PTK 83/2013 vp	PTK 85/2013 vp	PTK 86/2013 vp	PTK 87/2013 vp
PTK 88/2013 vp	PTK 97/2013 vp	PTK 101/2013 vp	PTK 104/2013 vp	PTK 105/2013 vp
PTK 107/2013 vp	PTK 108/2013 vp	PTK 109/2013 vp	PTK 111/2013 vp	PTK 112/2013 vp
PTK 115/2013 vp	PTK 116/2013 vp	PTK 117/2013 vp	PTK 119/2013 vp	PTK 120/2013 vp
PTK 121/2013 vp	PTK 124/2013 vp	PTK 126/2013 vp	PTK 127/2013 vp	PTK 132/2013 vp
PTK 133/2013 vp	PTK 134/2013 vp	PTK 135/2013 vp	PTK 136/2013 vp	

LÄHTEET

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino. InPrint, Riika.

Bagehot, Walter. 1993 (1867). The English Constitution. Fontana Press, Guernsey.

Baglioni, Guido. 1987. Constants and Variants in Political Exchange, Labour, 1:3, 57–94.

Beer, Samuel H. 1966. The British legislature and the problem of Mobilizing consent. Teoksessa: Frank, E. (toim.): Lawmakers in a Changing World. Prentice Hall, Englewood Cliffs.

Bergholm, Tapio. 2008. Tulopoliitiikan pitkät jäähyväiset. Teoksessa: Niemelä Mikko ja Saari Juho: Poliitiikan polut ja hyvinvointivaltion muutos. Kela, Helsinki.

Bergholm, Tapio. 2013. SAK:n historia. Valkealan Painokarelia.

Bergholm, Tapio. 2015. Kaksoissidoksen synty, Suomen työmarkkinasuhteiden toimintatavan muotoutuminen 1944–1969. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Hansaprint, Helsinki.

Beyers, Jan ja Kerremans, Bart. 2004. Bureaucrats, politicians, and societal interests: how is European policy-making politicized? Comparative Political Studies 37:10, 1119–1150.

Borg, Anders ja Vartiainen Juhana. 2015. Strategia Suomelle. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 05/2015.

Bouwen, Pieter. 2002. Corporate lobbying in the European Union: the logic of access. Journal of European Public Policy 9:3, 365–390.

Cygan, Adam. 2013. *Accountability, Parliamentarism and Transparency in the EU: The Role of National Parliaments*. Northampton, Edward Elgar Publishing Limited.

Denzin, Norman K. 1978. *The research act*. Aldine, Chicago.

Eskola, Jari ja Suoranta, Juha. 2003. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Haapanen, Pirkko. 1998. *Roomalaisten korkein taito*. Teoksessa Palonen, Kari ja Summa Hilikka (toim.): *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino, Tampere.

Helander, Voitto. 1978. *Korporatismi. Traditiosta, esiintymisestä ja ilmiöllisistä tutkinnoista*. Turun yliopisto. Poliitiikan tutkimuksen ja sosiologian laitos. Valtio-opillisia tutkimuksia No. 35 1977 Respo 7/1977. Turun yliopiston offsetpaino.

Heywood, Andrew. 1997. *Politics*. Macmillan, London.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara Paula. 2000. *Tutki ja Kirjoita*. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Jyränki, Antero. 2000. *Uusi perustuslakimme*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Jyränki, Antero. 2003. *Valta ja vapaus*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Kahri, Tapani. 2001. *Viheltääkö pilli? Työmarkkinamiehen muistelmat*. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Kauppinen, Timo. 2004. *Suomen työmarkkinamalli*. WSOY.

Kiander, Jaakko, Sauramo, Pekka ja Tanninen, Hannu. 2009. *Suomalainen tulopolitiikka poliittisena vaihdantana: sosiaalisen pääoman ja sosiaalisen palkan kehittyminen, Yhteiskuntapolitiikka*, 74, 256–267.

Koivisto, Jukka. 2008. Luova tuho iski tulopolitiikkaan. *Kanava*. 36(3): 348–350.

Korkman, Sixten. 2007. Onko Tupolla tulevaisuutta? Taloustieto Oy.

Kyntäjä, Timo. 1993. Tulopolitiikka Suomessa. Tulopoliittinen diskurssi ja instituutiot 1960- luvulta 1990-luvun kynnykselle. Gaudeamus, Helsinki.

Montesquieu, Charles-Louis de Secondat. 1748. *De l'esprit des lois*.

Mäki-Arvela, Petteri. 1997. Korporatismi, työllisyys ja makrotaloudellinen suorituskyky 18 OECDmaassa. *Politiikka* 39:3, 236–255.

Norton, Philip. 1993. *Does Parliament Matter?* Harvester Wheatsheaf, New York.

Nousiainen, Jaakko. 1998. Suomen poliittinen järjestelmä. WSOY-Kirjapainoyksikkö, Juva.

Paavonen, Tapani ja Kangas, Olli. 2006. Eduskunta hyvinvointivaltion rakentajana. Edita Prima Oy, Helsinki.

Pachtenham, Robert. 1970. Legislatures and political development. Teoksessa: Kornberg, Allan ja L. D. Musolf (toim.): *Legislatures in developmental perspective*. Duke University Press, Durham.

Palonen, Kari. 1993. From policy and polity to politicking and politicization. Teoksessa: Palonen, Kari ja Parvikko, Tuija (toim.): *Reading the political*. Helsinki, Valtiotieteellinen yhdistys. s.6-16.

Palonen, Kari. 2012. Parlamentarismi retorisena politiikkana. *Vastapaino*, Jyväskylä.

Palonen, Kari ja Summa, Hilikka. 1998. *Pelkkää retoriikkaa*. *Vastapaino*, Tampere.

Pekonen, Kyösti. 2011. Puhe eduskunnassa. Vastapaino, Jyväskylä.

Perelman, Chaim. 1996. Retoriikan valtakunta. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Pfeffer, Jeffrey ja Salancik, Gerald. 1978. The external control of organizations: a resource dependence perspective. New York: Harper & Row Publisher.

Pietikäinen, Sari ja Mäntynen Anne. 2009. Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino, Tallinna.

Pitkin, Hanna. 1967. The Concept of Representation. University of California Press, Berkeley.

Princen, Sebastiaan ja Kerremans, Bart. 2008. Opportunity structures in the EU multilevel system, *West European Politics* 31:6, s. 1129–1146.

Poppelaars, Caelesta. 2009. Steering a course between friends and foes: why bureaucrats interact with interest groups. Dissertation. Department of Public Administration, Faculty of Social and Behavioural Sciences, Leiden University. Delft: Uitgeverij Eburon.

Rantala, Irma. 2001. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Aaltola, Juhani ja Valli, Aarne: Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Raunio, Tapio ja Wiberg, Matti. 2014. Eduskunta: Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla. Gaudeamus Helsinki University Press, Tallinna.

Räsänen, Maria. 2013. Uusliberalismi suomalaisissa tulopoliittisissa sopimuksissa. Kandidaatin tutkielma. Turun yliopisto, Turku.

Sauramo, Pekka. 2011. Mikä on tehnyt suomalaisesta tulopoliitikasta erityisen? Talous ja

yhteiskunta.4: 26–31.

Sauramo, Pekka. 2014. Miksi tupoperinteemme jatkuu? *Talous ja yhteiskunta*. 1:48-53.

Sundberg, Jan. 1994. Finland: Nationalized Parties, Professional Organizations. Teoksessa: Katz, Richard S. ja Peter Mair (toim.): *How Parties Organize. Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies*. London: SAGE. s. 158—184.

Sundberg, Jan. 1996. *Partier och partisystem i Finland*. Schildt, Esbo.

Taskinen, Mari. 2014. *Intressiryhmät Suomen EU-asioiden valmistelussa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 5. uudistettu painos. Tammi, Helsinki.

Wiberg, Matti. 2000. The Partyness of the Finnish Eduskunta. Teoksessa: Heidar, Knut ja Ruud, Koole (toim.): *Parliamentary Party Groups in European Democracies: Political Parties behind closed doors*. Routledge, London. s. 161–176.

Wiberg, Matti. 2006. *Politiikka Suomessa*. WSOY, Helsinki.

Wiberg, Matti. 2014. Eduskunta hallituksen valvojana: kansanedustajat ovat kyselevinä ja ministerit ovat vastaavinaan. Teoksessa Raunio, Tapio ja Wiberg, Matti (toim.): *Eduskunta, Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Gaudeamus Helsinki University Press, Tallinna.

Öberg, PerOla, Svensson, Torsten, Christiansen, Peter Munk, Nørgaard, Asbjørn Sonne, Rommetvedt, Hilmar ja Thesen, Gunnar. 2011. Disrupted exchange and declining corporatism: government authority and interest group capability in Scandinavia. *Government and Opposition* 46:3, 365–391.

Muut lähteet

Lait:

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Muutettu: Laki Suomen perustuslain muuttamisesta 1112/2011; Laki Suomen perustuslain 9 ja 38§:n muuttamisesta 802/2007; Laki Suomen perustuslain 35 ja 90§:n muuttamisesta 569/2007. Hallinnon ala: Oikeusministeriö. Voimaantulo: 01.03.2000.

Sanomalehdet:

Helsingin Sanomat. 6.9.2016. Eduskunnan vallan rapautuminen vaivaa kansanedustajia.

Sähköiset dokumentit:

Eduskunta. 2015. Organisaatio. Viitattu 27.2.2015.
URL:<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/eduskunta/organisaatio/index.htx>.

Eduskunta. 2016 a. Viitattu 14.9.2016
URL:<https://www.eduskunta.fi/fi/Sivut/default.aspx>

Eduskunta. 2016 b. Eduskuntaryhmät. Viitattu 19.9.2016.
URL: <https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/eduskuntaryhmat/Sivut/default.aspx>

Saukkonen, Pasi. 2008. Teoksessa Suomen poliittinen järjestelmä -verkkokirja. Helsingin Yliopisto, Helsinki. Viitattu 19.10.2014. URL:<http://blogs.helsinki.fi/vol-spj/>.

Virtuaali- AMK. 2007. Päivitetty 3.11.2007. Viitattu 28.2.2015.
URL:http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464114_103/1194104920968/1194107257373.html.